

om
lust och nöd - liv och död

Länge levde

Maria Olofsdotter
Moberg

1789–1875

Alf Gunnarson

MMXVII

FÖRORD

Det här är en något omständlig proveniens till en tämligen värdelös, men i själva verket nog så dyrbar brudkista som har flyttats runt i Finnerödja socken under två sekel. Den stod i Högshult fram till 1811 och därefter i Ranängen 1812 – 1828, i Slottsbol 1829 – 1846, i Barrud 1847 – 1944 och i Vallsjöbol 1945 – 2008. Brudkistan står sedan 2009 åter i Barrud.

Barrud (2016). Marias brudkista. På tavlan t h ser man (suddigt) Marias dotterson Johan och hans hustru Augusta.

I den följande uppsatsen, som är illustrerad med tidsbilder, redovisas åttiosju (87) på varandra följande år. Huvudpersonen, Maria Olofsdotter- Moberg, föddes i Högshult 1789 och avled i Barrud 1875. Hennes mor, Stina Olofsdotter, var år 1789 sexton (nästan sjutton) år gammal och tämligen

nybliven hustru till Olof Larsson- Moberg, (31). Han var, sedan tio år tillbaka, trumslagare vid Skaraborgs regemente. Högshult var hans boställe sedan 1780. Redan 1787 hade han fått dispens att gifta sig med den 15- åriga dottern i Högshult.

Marias liv beskrivs översiktligt, fast i viss stycken detaljerat, i skuggan/ ljuset av stora händelser som mer eller mindre utförligt kunde läsas om i de gamla skolornas historieböcker. Det finns många fakta, faktiskt lite för många, men det går bra att blunda för en del, om det känns tröttsamt.

Marias far var således trumslagaren Olof Moberg och denne fick, i likhet med sina kamrater i regementet, göra och uppleva saker som Finnerödja- bor i allmänhet bara diffust kunde föreställa sig. Många ansåg nog att en resa till Mariestad var ett äventyr. När Olof Moberg kom dit, kände han troligen att han var nästan hemma.

Olof Moberg var ingalunda den förste trumslagaren i Högshult. Där fanns ett antal Granater före honom: Marias mormors far, Bengt Granat, var ställets innehavare fram till mitten av 1700- talet, då dennes svärson Lars Granat trädde till. Lars stupade i Pommerska kriget 1759. Den nyblivna änkan, Ingrid Bengtsdotter (Marias mormors syster), gifte då om sig med Eric Granat. Denne var ställets innehavare fram till 1780, då Olof Moberg tog över Högshult och (lite senare) gifte sig med Marias mor, Stina Olofsdotter. Även Marias morfar, Olof Gustafsson, kom från en soldatfamilj. Hans far hette Gustaf Hök och bodde i Undenäs.

För varje år finns de återkommande rubrikerna: I STORA VÄRLDEN HÄNDE och I MARIAS LIV HÄNDE. Den stora världen omfattar allt som ligger utanför Marias närmaste krets och där redovisas ett fåtal händelser per år. Ett stående inslag är USA: s presidenter, eftersom den förste presidenten tillträdde det år Maria föddes. De där president- bytena ger en viss rytm åt berättelsen. För övrigt har händelserna i omvärlden ingenting annat gemensamt med det som skedde i Marias liv än att de skedde ett och samma år.

Maria Olofsdotter- Moberg och hennes (andre) make, Jonas Svensson- Ängel, var de första bosättarna (1840- talet) på de fastigheter som i dag heter Barrud 1: 2 och 1:3. Maria är min och mina syskons morfars mormor (MFMM).

Den ursprungliga utgåvan, från november 2014, är reviderad, men till innehållet i stort sett oförändrad.

2017-05-15/ Alf

INNEHÅLL

Del 1: Barndom

1789–1801

Del 2: Ungdom

1802–1810

Del 3: Första familjen

1811–1819

Del 4: Andra familjen

1820–1836

Del 5: Mot Barrud

1837–1846

Del 6: I Barrud

1847–1861

Del 7: På undantag

1862–1875

Del 1: BARNDOM 1789 – 1801

MDCCLXXXIX SJUTTONHUNDRAÅTTIONIO (1789)

FADERN VAR I FINLAND NÄR FÖRSTA BARNET FÖDDES

T v: George Washington. Mitten: Slaget vid Öland (Cumlin). T h: Bastiljens stormning.

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

Gustaf III: s Sverige utkämpade ett krig mot Ryssland, med det ena slaget efter det andra, till lands och till sjöss. I juli 1789 stod sjöslaget vid Ölands södra udde. George Washington, USA: s förste president, svor eden den 30 april. Den franska revolutionen startade med stormningen av Bastiljen i Paris den 14 juli.

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Maria föddes måndagen den 6 juli och döptes söndagen därpå. Modern, Stina Olofsdotter, var knappt sjutton år gammal och fadern, Olof Larsson Moberg, var 31 år. Fadern hette: Olof Larsson och Stina Andersdotter i Rösan samt Jan Larsson och Cathrina Eriksdotter i Brunterud. Hennes far var trumslagare vid Skaraborgs regemente och när Maria föddes befann han sig på uppdrag i Finland. Modern var uppvuxen i Högshult. De nyblivna morföräldrarna hette Olof Gustafsson (57) och Brita Bengtsdotter (57). Marias farfar, Lars Larsson i Mobäcken, var avliden sedan 1774 och hennes farmor, Eva Nilsdotter (57), var omgift med Anders Jansson (42).

FRAMÅTBlick

Två av Maria Mobergs blivande barnbarn i Barrud (Ida Lovisa och August Edvard) skulle drygt ett sekel senare (1893) utvandra till Amerika. Så dags hade USA just fått sin 24:e president (Grover Cleveland).

MDCCXC SJUTTONHUNDRANITTIO (1790) SVERIGE OCH RYSSLAND KRIGADE OCH KRIGADE

T v: Gatloppet (Aivazovsky). T h: Svensksund (Schoultz).

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

Det svensk- ryska kriget fortsatte. Den 3 juli lyckades svenskarna med en utbrytning, det "Viborgska gatloppet". Senare stod slaget vid Svensksund, där Sverige segrade och den 14 augusti slöts det fred (i Värälä), utan några land- avträdelser. Den 30 augusti kom Gustaf III hem med det som var kvar av den stolta svenska flottan. Firandet beskrevs som triumfatoriskt.

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Marias far, Olof Moberg, som tillhörde marktrupperna, kom hem från Finland vid tiden för gatloppet i Viborg. Kanske hann han rent av hem till Marias ettårsdag den 6 juli.

I samtiden fanns bland andra:
CARL MICHAEL BELLMAN

Bellman. (Per Krafft's målning).

I Stockholm utgavs det här året "Fredmans Epistlar" för första gången. Melodierna lånade Bellman från andra kompositörer (operor, marscher eller dansmusik). Carl Michael Bellman komponerade sällan eller aldrig. Han var poet!

Två verser ur Fredmans Epistel nr 9:

Till gumman på Thermopolium Boreale och hennes jungfrur

Käraste bröder, systrar och vänner,
si, fader Berg, han skrufvar och spänner
strängarna på fiolen,
och stråken han tar i hand.
Ögat är borta, näsan är klufven:
si hur han står och spottar på skrufven,
ölkannen står på stolen.
Nu knäpper han lite grand,
grinar mot solen,
pinar fiolen,
han sig förvillar,
drillar ibland.
Käraste bröder, dansa på tå,
handskar i hand och hattarna på!
Si på jungfru Lona
röda band i skona,
nya strumpor, himmelsblå!

Si, Jergen Puckel fläktar med hatten,
pipan i mun, och brännvin som vatten
dricker han och gör fukter
med hufvud och hand och fot.
Gullguler rock med styfva dycrenger;
tätt uti nacken hårpiskan hänger,
ryggen i hundra bukter
och kindbenen stå som klot;
gapar på noten,
skrapar med foten.
Pipan han stoppar,
hoppa emot.
Käraste systrar, alltid honnett:
bröderna dansa jämt menuett,
hela natten fulla.
Rak i lifvet, Ulla...
Ge nu hand - håll takten rätt!

MDCCXCI SJUTTONHUNDRANITTIOETT (1791) GUSTAF III OGILLADE DEN FRANSKA REVOLUTIONEN

T v: Gustaf III av Sverige. Mitten: Ludvig XVI av Frankrike.
T h: Wolfgang Amadeus Mozart, aus Österreich.

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

Gustaf III begav sig under sommaren till Frankrike för att spela en roll i den franska revolutionen. Hans ville samla en här och slå revolutionärerna sönder och samman. Det blev ingen succé och han var snart hemma igen.

Kompositören Wolfgang Amadeus Mozart avled den 5 december.

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Hon fyllde två år den 6 juli.

MDCCXCII SJUTTONHUNDRA NITTIOVÅ (1792) ANCKARSTRÖM TRÄFFADE HANS MAJESTÄT GUSTAF III

T v: Mordvapen. T h: Mördad.

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

En kupp var sedan länge planerad och på en maskeradbal i Stockholm, den 16 mars, blev kung Gustaf III skjuten. Skadorna blev så allvarliga att han avled knappt två veckor senare. Den som höll i pistolen var Jakob Johan Anckarström. Denne avrättades den 27 april.

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Den 3 februari föddes Marias kusin Stina i Mobäcken. Familjen hade då redan den ettårige sonen Lars Jan. Den 9 februari fick Maria en lillasyster i Högshult som kallades Christina. Papporna, bröderna Lars och Olof Larsson, fanns med som varandras faddrar när döttrarna döptes av komminister Em. Thorman söndagen den 5 respektive söndagen den 12 februari.

Pappa Olof trummade vid ett officersmöte i Skövde.

Trummare och pipare.

MDCCXCIII SJUTTONHUNDRANITTITRE (1793) MOBERG OCH GRANATH UPPTRÄDDE I SKARA

T v: Ludvig XVI & Marie Antoinette. T h: Svea Orden
Och Götiska förbundets huvudmän.

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

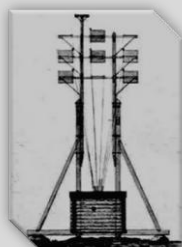
Franska revolutionen: Den 21 januari blev kungen, Ludvig XVI, halshuggen och den 16 oktober var det drottning Antoinettes tur att ta plats på podiet med giljotinen. Den 13 juli blev politikern Jean Paul Marat knivhuggen till döds i sitt badkar.

I Stockholm grundades Svea Orden den 19 oktober.

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Den 14 maj var Marias far, trumslagaren Olof Moberg, på ett officersmöte i Skara tillsammans med trumslagaren och oboe- spelaren Anders Granath från Stora Smedsbo. Maria fyllde fyra år den 6 juli.

MDCCXCIV SJUTTONHUNDRANITTIOFYRA (1794) FEM ÅR GAMMAL FICK MARIA EN LILLEBROR - LARS

T v: Optisk telegraf. Mitten: Anna Maria Lenngren.
T h: Kaffebeslag (Nordquist).

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

I Sverige gjordes ett experiment med en optisk telegraf (tio järnplåtar på en mast). En födelsedagshälsning skickades till kung Gustaf IV Adolf, från Katarina kyrktorn till Drottningholms slott.

Det blev för en tid förbjudet att dricka kaffe i Sverige. Många protesterade!

Anna Maria Lenngrens dikt "Några ord till min kära dotter, ifall jag hade någon" publicerades under året. Den ansågs vara en satir, med ett visst mått av allvar, vilket kanske följande sex verser (av totalt drygt trettio) visar:

1. Min kära Betti, du blir stor:
Du från din docka hunnit växa...	2. Uti den värld, du knappast sett,
Så många öden förefalla;
Utav din hulda, fromma mor,
Tag, för din framtid denna läxa!	Men med ett glatt och sedigt vett
Skall Betti segra på dem alla.

3. På livets bana varsamt gå,
Men tro ej allt vad ont man säger!
Vår värld, min Betti, är ändå
Den allra bästa värld, man äger.

7. Med läsning öd ej tiden bort -
Vårt kön så föga det behöver,
Och skall du läsa, gör det kort.
Att såsen ej må fräsa över!

8. Ett odlat vett, en upplyst själ -
vad - kunna böcker blott det skänka?
Mitt barn, studera världen väl:
Den ger dig ämnen nog att tänka!

9. Var mänska, Betti, är en bok -
Lär dig att fatta rätt dess värde,
Och minns, att oftast av en tok
Den vise någon visdom lärde!

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Den 8 april föddes Marias kusin, Sven, i Mobäcken. Den 18 september fick hon en lillebror som fick heta Lars.

MDCCXCV SJUTTONHUNDRAITTIOFEM (1795)

SVENSKA AKADEMIEN TOG NYA TAG

T v: C. M. Bellmans dödsmask. Mitten: G. A. Reuterholm.
T h: Svenska Akademiens signum.

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

Carl Michael Bellman avled den 11 februari.

Medan Gustaf IV Adolf var omyndig, fanns det en friherre, Gustaf Adolf Reuterholm, som hade stort inflytande i den svenska politiken. På våren 1795 stängde han den av Gustaf III (1786) instiftade Svenska Akademien. Denna djärva åtgärd fick han sota för, när den unge kungen fått nya rådgivare ett par år senare. Reuterholm tvingades i landsflykt och Svenska Akademien kunde återuppta sitt arbete, med mottot "Snille och smak".

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Hon fyllde sex år den 6 juli.

Med tanke på Bellmans bortgång, från "Fredmans sånger"
nr 21, 1:a versen):

"Så lunka vi så småningom
från Bacchi buller och tumult,
när döden ropar: "Granne, kom,
ditt timglas är nu fullt!"
Du gubbe, fäll din krycka ner -
och du, du yngling, lyd min lag:
den skönsta nymf som åt dig ler,
inunder armen tag!
Tycker du att graven är för djup,
nå, välan så tag dig då en sup,
tag dig sen dito en, dito två, dito tre,
så dör du nöjdare".

MDCCXCVI SJUTTONHUNDRANITTIOSEX (1796)
ETT FALL: VILDHUSSEN GJORDE SIG ODÖDLIG

T v: Napoleon Bonaparte. Mitten: Josephine de Beauharnais.
T v: Staty av Vildhussen (Hammarstrand).

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

Napoleon Bounaparte (26) bytte namn till Bonaparte, gifte sig med Joséphine de B. den 9 maj och inledde den första av sina marscher i Europa. Den 11 maj besegrades österrikarna vid Lodi.

Den 6- 7 juni åstadkom Magnus Huss (41), känd som "Vildhussen", en naturkatastrof i Jämtland. Han misslyckades med att skapa en timmerränna förbi Gedungsen (Storforsen). På 4 timmar tömdes Ragundasjön på allt vatten. Sjös vattenstånd sjönk snabbt och Storforsen blev till Döda fallet.

Den artonårige Gustaf IV Adolf åkte till Sankt Petersburg för att förlova sig med den ryska prinsessa Alexandra. När han fick veta att Alexandra tänkte behålla sin rysk- ortodoxa tro, drog han sig tillbaka. Året efter gjorde han ett nytt försök, dock icke i Ryssland.

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Marias kusin, Seved, föddes i Mobäcken den 27 augusti. Hennes föräldrar var faddrar vid kusinens dop.

När Marias far kom hem från ett av alla dessa mötena på Axevalla Hed, kunde han berätta (det som skrevs in i rullorna det året): "Alla befäl utom ett äro gifta och bruka ur utav silver. Trumslagare och korpraler äro gifta men bruka icke ur".

MDCCXCVII SJUTTONHUNDRANITTIOSJU (1797)
FREDRIKA DOROTEA VILHELMINA AV BADEN

T v: kungaparet Fredrika Dorotea Vilhelmina och
Gustaf IV Adolf. T h: USA: s president, John Adams.

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

USA fick en ny president. John Adams tillträdde den 4 mars. På hösten 1797 gifte sig den unge svenske kungen, Gustaf IV Adolf (19), med den ännu yngre Fredrika, Dorotea Vilhelmina av Baden (16). Tre orter i Lappland står fortfarande i en viss tacksamhetsskuld till drottningen.

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Marias lillasyster, Eva, föddes den 25 januari och döptes söndagen den 29.

I rullorna noterades den 20 november: "Kapten von Schantz hade gett (Olof) Moberg permission p. g. a. sjukdom (frossa) och är han av herr Kapten känd att vara en av våra bättre trumslagare".

MDCCXCVIII SJUTTONHUNDRANITTIOÅTTA (1798)

JEAN BAPTISTE BERNADOTTE & DÉSIREE CLARY

T v: Slaget vid Nilen (George Arnald). Mitten: Désirée Clary.
T h: Jean Baptiste Bernadotte.

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

Vem har någonsin hört talas om Francois- Paul Brueys d' Aigalliers? Den 1-2 augusti utkämpades slaget vid Nilen (eller slaget vid Abukirbukten). En brittisk flottstyrka, under amiral Horatio Nelson, krossade en fransk dito och den franske amiralen (med det krångliga namnet) blev kluven mitt itu av en engelsk kula. Man kommer osökt att tänka på Agatha Christies: "Death on the Nile" 140 år senare!

I Paris, den 17 augusti gifte sig den blivande svenske kungen Jean Baptiste Bernadotte (35) med Désirée Clary (21).

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Den 19 april fyllde hennes far Olof fyrtio år. Självt fyllde hon nio år den 6 juli.

MDCCXCIX SJUTTONHUNDRANITTIONIO (1799)

ROSETTSTENEN – HIEROGLYFGÅTANS NYCKEL

T v: Från Rosettstenen. T h: Slaget vid
Pyramiderna (A - J Gros).

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

Under den äventyrlige Napoleons fälttåg i Egypten, under sommaren, hittades den så kallade Rosettstenen (efter staden Rosetta, där den hittades), vars text senare blev nyckeln att uttolka hieroglyferna.

Den 9 november (18 brumaire, år VIII) skingrade Napoleon Nationalförsamlingen och utnämnde sig själv till förste konsul.

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Den 22 januari föddes det ännu en kusin, Ingeborg, i Mobäcken. Den 14 april fick Maria en lillebror. Han döptes till Eric.

MDCCC ADERTONHUNDRA (1800)

TROLLHÄTTE KANAL – EN PORT TILL HAVET

T v: Trollhätte kanal under byggnad. T h: Vita Huset i Washington (tidigt 1800- tal).

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

Under riksdagen i Norrköping, på våren, beslöts att införa skatt på bl. a. socker, puder, vagnar, kortspel, fickur och sällskapshundar.

Den 14 augusti var Trollhätte kanal klar för trafik. Väterns båtar kunde nu nå Västerhavet. Nivåskillnaden (43,8 meter) utjämnades med sex slussar.

Den 1 november stod Vita Huset i Washington DC klart för inflyttning.

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Hennes mormor, Brita Bengtsdotter (67), avled i Högshult den 15 april. Brita var dotter till den gamle trumslagaren i Högshult, Bengt Granat (1696 - 1786) och hans hustru, Kerstin Larsdotter (1696 - 1765). Vid utgången av 1800 såg familjen i Högshult ut så här: Olof Moberg (42) och Stina Olofsdotter (28). Deras barn: Maria (11), Lars (6), Eva (3), Eric (1). Stinas far: Olof Gustafsson (68).

MDCCC ADERTONHUNDRAETT (1801)

GRANATH OCH MOBERG I VARBERG

T v: Ögruppen Saint- Barthélemy. Mitten: Slaget vid Köpenhamn (Pocock).
T h: Thomas Jefferson, USA:s tredje president.

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

Den 19 mars ockuperade Storbritannien tillfälligt den svenska kolonin Saint- Barthélemy i Västindien. Sverige ägde kolonin 1784 - 1878.

En brittisk örlogsflotta (50 fartyg), under amiralerna Hyde Parker och Horatio Nelson, mötte danskarna på Köpenhamns redd den 2 april.

Thomas Jefferson tillträdde som USA: s president den 4 mars.

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

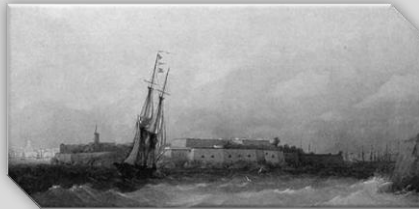
Den 19 juni föddes Eva Larsdotter i Mobäcken. Den 9 maj skrevs en order på Skaraborgs regemente: "Infanterisoldater skola anlägga mustasch!" Den

20 maj begav sig Olof Moberg och Anders Granat till Varbergs fästning.
Maria fyllde tolv år den 6 juli.

Del 2: UNGDOM 1802 – 1810

MDCCCII ADERTONHUNDRATVÅ (1802) KAFFESPIONERNA BLIR ARBETSLÖSA

T v: Kaffehus (Stockholm, 1800- talet). T h: Sveaborg, ett fäste i Finland.

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

Den 10 juli tröttnade briter på att ockupera den lilla svenska kolonin Saint- Barthélemy i Västindien, som de intagit året före.

Det svenska bondeståndet ogillade förbudet att bränna sprit för husbehov och hämnades med att genomdriva upprepade kaffeförbud. Nu blev det tillåtet att dricka kaffe igen, efter tre års förbud. De så kallade kaffespionerna fick söka sig annan utkomst.

Den 2 december föddes prins Karl Gustaf. Han fick den aktningsvärda titeln "Storfurste av Finland". Fadern (Gustaf IV Adolf) hade tidigare under året varit i den östra rikshalvan på Eriksgata.

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Maria blev tonåring den 6 juli. Hon fyllde 13.

MDCCCIII ADERTONHUNDRATRE (1803) FRANZÉN OCH GEIJER – TVÅ KULTURPERSONER

Fr v: Lovisa av Mecklenburg (Grass), Frans Michael Franzén,
Erik Gustaf Geijer och Gustaf IV Adolf (Krafft d y).

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

Frans Michael Franzén (1772 - 1847), den gamle finlandssvenske prästen, biskopen, akademiledamoten, med mera, skrev en mängd dikter och psalmer. Det här året publicerades hans vissamling "Glädjens ögonblick". Han skrev även dryckesvisor, som denna:

**"När skämtet tar ordet vid vänskapens bord
med fingret åt glaset, som dofta,
så drick och var glad: på vår sorgliga jord
man gläder sig aldrig för ofta.
En blomma är glädjen: i dag slår hon ut,
i morgon förvissnar hon redan,
just nu, då du kan, hav en lycklig minut
och tänk på den kommande sedan".**

Erik Gustaf Geijer (1783 - 1847), den värmländske författaren, poeten, filosofen och tonsättaren, förärades, tjugo år gammal, årets stora pris av Svenska Akademien, för sitt verk "Äreminne över riksföreståndaren Sten Sture den äldre".

Geijer skrev senare mängder av verk som bättrade på hans eget äreminne.

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Hon fyllde 14 år den 6 juli.

MDCCCIV ADERTONHUNDRAFYRA (1804)

ENSKIFTE OCH EN KEJSARE I KRONA OCH NYA KLÄDER

T v: Johan Ludvig Runeberg och Zacharias Topelius (1863).
Mitten: Skaraborgs vapen. T h: Napoleon I.

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

Enskifte genomfördes i Skaraborgs län. Små, svårbrukade tegar slogs ihop till större enheter, efter mönster från Macklean/ Wadman i Skåne.

Enskifte i avsevärt större skala strävade Napoleon Bonaparte mot. Små kunga- och furstendömen skulle buntas ihop och styras från Paris. Den 2 december klädde sig Napoleon i kejsarkrona. Tio år framåt skulle han driva sina egna och andra till förtvivlan, genom att kriga och bära sig åt i Europa.

Johan Ludvig Runeberg föddes i Jakobstad.

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Den 15 maj fick barnen i Högshult sin åttonde kusin i Mobäcken. Han döptes till Eric.

Maria fyllde 15 år den 6 juli.

MDCCCV ADERTONHUNDRAFEM (1805) TRAFALGAR OCH AUSTERLITZ – SLAG I SLAG

T v Slaget vid Trafalgar. T h: Slaget vid Austerlitz.

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

Den 21 oktober möttes en fransk/ spansk flotta (33 skepp) och en brittisk (27) i sjöslaget vid Trafalgar, utanför Spaniens västkust. Britterna segrade, men förlorade för alltid amiral Horatio Nelson.

Den 31 oktober förklarade Sverige krig mot Frankrike. I julveckan nådde svenska trupper floden Elbe.

Den 2 december firade Napoleon årsdagen av sin kejsar- utnämning med att möta två andra kejsare i strid vid Austerlitz: Rysslands Alexander I och Österrikes Frans II. Trekejsarslaget vanns av Napoleons trupper.

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Den 3 april avled Marias morfar, Olof Gustafsson- Hök (74), i Högshult.

Den 11 september blev Olof Moberg, kommenderad till Karlskrona.

Den 23 december föddes Marias lillasyster Cathrina i Högshult. Hon döptes på annandagen. Faddrar var farbror Lars och faster Stina i Mobäcken, tillsammans med ett par från Barrud, Jan Jansson och Ingrid Persdotter.

Bygatan i Barrud (mitten av 1800- talet).

MDCCCVI ADERTONHUNDRASEX (1806) MALTESERORDENRIDDARNA NOBBAR GOTLAND

T v: Malteserordens vapen. Mitten: Tysk- romerska rikets vapen. T h: Lübeck (1806).

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

Riddarna av malteserorden (världens äldsta orden) blev 1798 förbjudna, av Napoleon, att ha sitt säte på ön Malta. Gustaf IV Adolf erbjöd dem nu

(1806) att slå sig ner på Gotland. Riddarna tackade dock nej.

Den 6 augusti tvingades Frans II att avsäga sig kejsarkronan och det tysk-romerska riket (grundat 962), fanns inte mer. Riken som Bayern, Württemberg, Baden, Hessen och Sachsen återuppstod under året.

Svensk- franska kriget: Den 6 november förberedde sig en trängd svensk trupp (1000 man) att transportera sig från Lübeck till Stralsund i Svenska Pommern, men överraskades av fransmännen och tvingades kapitulera. Händelsen är känd som "Överraskningen i Lübeck".

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Marias far, Olof Moberg, var en av de 10- 15 000 svenskar som kommenderats att föra krig mot Napoleon. Det blev mest marscher och omgrupperingar i norra Tyskland, men också närbkontakt med fienden, som under "Överraskningen i Lübeck" (ovan).

Maria fyllde 17 år den 6 juli

MDCCCVII ADERTONHUNDRASJU (1807)

OLOF MOBERG KOM HEM LAGOM TILL STORSKIFTET

T v: Slakten i Heilsberg. T h: Friedland 1807 (Meissonnier).

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

Den 20 juni stod fältslaget vid Heilsberg. Den ryska armén (90 000 man) mötte en fransk arméstyrka (50 000 man). Den 24 juni fortsatte striderna vid Friedland. Över 20 000 soldater miste sina liv den veckan, fransmännen lite färre än ryssarna (om nu "färre" bör användas i sammanhanget).

Det svensk- franska kriget fortsatte. Den 30 januari belägrade fransmännen Stralsund. Den 17 april besegrades svenskarna i slaget vid Ueckermünde. I augusti började svenskarna ge sig av från Stralsund.

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Den 9 januari föddes Marias kusin, Olof Ericsson, i Mobäcken. Marias far, Olof Moberg, kom hem från Pommern på våren. På hösten började storskiftet i Barrud. Hemmanet hade sex ägare. Olof Moberg var en av dem.

MDCCCVIII ADERTONHUNDRAÅTTA (1808)

SVERIGE FÖRDE KRIG PÅ FLERA FRONTER

T v: Björneborgarnas marsch (Edelfelt). T h: Ryssarnas landstigning på Gotland (Olsson).

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

Sergels staty av Gustaf III avtäcktes den 24 januari, på den gamle kungens 62-årsdag (om han levte). Det var oroliga tider: Den 21 februari började det finska kriget. Den 14 mars förklarade Danmark krig mot Sverige. Det svensk-franska kriget var ännu inte avslutat. Den 22 april landsteg ryssarna på Gotland, men kapitulerade den 16 maj. Det var slag efter slag i Finland hela sommaren och hösten.

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Hon fyllde 19 år den 6 juli.

MDCCCIX ADERTONHUNDRANIO (1809)

SVERIGE FÖRLORAR DEN ÖSTRA RIKSHALVAN

T v: James Madison, USA: s fjärde president. Mitten: Napoleon vid Wagram. T h: Karl XIII.

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

Den 4 mars fick USA sin 4:e president, James Madison.

Den 6 juli stod slaget vid Wagram i Österrike, med totalt över 60 000 stupade österrikare och fransmän. Det blev bortaseger i den matchen.

Den 17 september slöts fred mellan Sverige och Ryssland. Det blev bortaseger även i den bataljen. Sverige fick lämna Finland till ryssarna. Den 10 maj avsattes Gustaf IV Adolf. Den 6 juni blev hans farbror, Karl XIII, kung. Samtidigt fick Sverige en ny författning (1809 års regeringsform) som kom att bestå ända till 1970-talet.

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Samma dag som Maria fyllde 20 år (6 juli), stod det stora fältslaget vid Wagram. Det visste hon troligen inte.

MDCCCX ADERTONHUNDRATIO (1810)

GÖTA KANAL – ETT STORT GRÄVARBETE

T v: Frédéric Chopin. Mitten: Baltzar v. Platen.
T h: Carl Otto Mörner.

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

Den 6 januari blev det fred i det svensk-franska kriget.

Den 11 maj utfärdade den svenska riksdagen regler för Göta Kanals byggande. De första spadtagen togs i maj månad och bas för bygget var Baltzar von Platen.

Den 21 augusti, vid en riksdag i Örebro, valdes Jean Baptist Bernadotte till tronföljare i Sverige. Den 5 november adopterades han av Karl XIII. Löjtnant Carl Otto Mörner, som agerat böneman, hade lyckats!

Frédéric Chopin föddes i Polen.

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Hon fyllde 21 år den 6 juli.

I samtiden fanns bland andra:

LUDVIG VAN BEETHOVEN (1770 – 1827)

Under 1800- talets första decennium uruppfördes Ludvig van Beethovens sex första symfonier. Noterna ovan, inleder Ödessymfonin (1808):

Del 3: FÖRSTA FAMILJEN 1811 – 1819

MDCCCXI ADERTONHUNDRAELVA (1811)

FRIHETSANDA – REDLIGT SINNE – MANNAMOD

T v: Frant Liszt. Mitten: Désirée Clary. T h: Esaias Tegnér.

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

Vid årsskiftet 1810/ 1811 kom Désirée Clary, hustrun till den svenske tronföljaren Jean Baptiste Bernadotte, till Sverige. Den elvaåriga sonen Oscar, nyutnämnd hertig av Södermanland, var också med.

Den 16 februari bildades det litterära sällskapet Götiska förbundet, med det romantiska syftet att återskapa "de gamla göters frihetsanda, mannamod och redliga sinne".

Franz Liszt föddes i Ungern

Svenska Akademiens stora pris tilldelades Esaias Tegnér för hans dikt "Svea". Några rader ur detta verk:

**"Gråt, Svea, vad du mist, men skydda, vad du äger!
Från Sundets rika strand längst upp till fjällhög nord,
där lappen flyttar kring sin frihet och sin hjord,
vad skogbeksprödda berg, vad fält, med skördar prydda!
O, älska vi vårt land, nog ha vi land att skydda.
Låt, Svea, dina berg fördubblad ge sin skatt,
låt skörden blomstra opp i dina skogars natt.
Led flodens böljor kring som tamda undersåter,
och inom Sveriges gräns erövra Finland åter!"**

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Hennes far, trumslagaren Olof Moberg, var med i en vaktstyrka som skyddade kronprinsessan, då hon och hennes son övernattade i Mariestad den 2- 3 januari. Den 5 januari föddes Marias lillebror Olof (d. y.) i Högshult.

Den 28 juni gifte sig Maria (snart 22) med änkemannen Eric Larsson (36) i Ranängen. Komminister Per Sjogerström var vigselförrättare.

Eric Larsson var född i V:a Finnerödja 15/2 1775. Föräldrarna hette Lars Larsson och Maria Tyresdotter. Något år före sekelskiftet hade han flyttat till Östra Högelid och gift sig med Jan Janssons och Stina Matsdotters dotter Lotta (f 10/1 1774). De fick tre barn: Klara Johanna (1800), Maja Charlotta (1802) och Jan (1805). I samband med ett väntat fjärde barn, avled Lotta på annandag jul 1807. Familjen splittrades och 1811 var Eric Larsson "tillträdande hemmansbrukare" i Ranängen.

Ranängen låg centralt i socknen, vilket följande karta (från senare delen av 1800- talet) visar. Tänker man bort järnvägen (Västra stambanan) och inser att det fanns mindre odlad mark, får man ändå en god bild av gårdens läge. Strax norr om Ranängen finns Skagersholms bruk.

Häradsekonomisk karta, fältmätt 1877- 82.

MDCCCXII ADERTONHUNDRATOLV (1812) GLÖM FINLAND – FUNDERA PÅ NORGE

T v: Tsar Alexander I till häst (Krüger). T h: Napoleons ryska fälttåg (Prianshnikov).

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

Mellan den 13 april och 18 augusti samlades den svenska ståndsriksdagen i Örebro. Såväl kung Karl XIII som kronprinsen (Bernadotte) och arvprinsen (Oscar) var på plats. Nikolaikyrkan användes som rikssal.

I april slöts ett fördrag mellan Sverige och Ryssland. Grannen i öster lovade att stödja Sverige i försöken att erövra Norge, under förutsättning att svenskarna glömde Finland.

Napoleon fick för sig att han skulle erövra Moskva och kasta tsaren Alexander I ur sadeln. I början av september stod slaget vid Borodino i Ryssland, med enorma förluster för båda sidorna.

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Sonen Erik föddes den 18 november och döptes den 22.

Marias far, Olof Moberg, deltog i bygget av Göta Kanal.

MDCCCXIII ADERTONHUNDRATRETTON 1813 KRONPRINS KARL JOHAN MOT NAPOLEON

T v: Slaget vid Leipzig. T h: Lars "Lasse- Maja" Molin.

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

Den 3 mars slöts ett förbund: Sverige lovade att ställa upp med trupper mot Napoleon och England lovade att bistå Sverige med erövringen av Norge. Ön Guadeloupe, i Västindien, blev svenskt territorium ett år framåt.

Den 24 mars inleddes Sveriges andra krig mot Napoleon. I maj månad tog kronprins Karl Johan befälet över svenskarna. Den 19 oktober stod det så kallade folkslaget i Leipzig, där svenskarna deltog, men bara marginellt. Det blev Napoleons dittills största nederlag.

I Sverige dömdes Lars Molin (Lasse- Maja) till livstids fängelse.

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Marias (ingifte) morbror, trosskusken Petter Jansson- Jihl, avled i norra Tyskland den 21 december.

MDCCCXIV ADERTONHUNDRAFJORTON (1814) DEN 17 MAJ – EN DAG ATT MINNAS I NORGE

T v: Eidsvold den 17 maj. T h: Kung Ludvig XVIII.

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

Den 14 januari slöts det fred mellan Sverige och Danmark (i Kiel). Danmark avträdde Norge till Sverige och fick Svenska Pommern som tröst. Men norrmännen triskades och utsåg den 17 maj Kristian Fredrik (dansk prins) till kung och antog en ny norsk grundlag i Eidsvold.

Den 6 april abdikade Napoleon och skickades i exil (10 månader) till ön Elba och Ludvig XVIII blev Frankrikes kung. Den 30 maj slöts fred mellan Sverige och Frankrike.

På sensommaren begav sig svenska trupper ut på ett norskt fälttåg (Sveriges senaste krig). Det slutade med Konventionen i Moss. Norges nyligen utnämnde kung Kristian Fredrik tvingades avgå och Norge skulle därefter vara i union med Sverige under resten av 1800-talet (och några år till).

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Torsdagen den 22 januari föddes Marias och Erics son Olof och döptes söndagen den 25. Veckan efter lades Marias far, Olof Moberg, in på sjukhus i Lübeck och stannade där till i början av juni, då både han och hans trägne trummar- broder, Anders Granat, kom hem till Sverige. Ingen av dem deltog i det norska fälttåget senare under sommaren.

Vid en lantmåteriförrättning i Barrud på hösten det året, assisterades lantmätare G. B. Richert av två nämndemän från Finnerödja: Jan Jansson i Högelid och Eric Larsson i Ranängen. Den förre var den senares förre svärson och den senare var numera gift med Maria Moberg.

MDCCCXV ADERTONHUNDRAFEMTON (1815) WIENKONGRESSEN: NY EUROPAKARTA

T v: Slaget vid Waterloo (Andrieux). T h: Wienkongressen (Granger).

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

I mars månad återkom Napoleon från ön Elba och tog befälet i Frankrike. Den 18 juni stod slaget vid Waterloo, där Napoleon besegrades en gång för

alla. Den stora oordningen i Europa var därmed avslutad för en tid och vid den pågående Wienkongressen ritades en ny Europakarta.

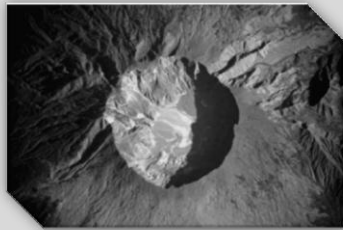
Den 6 augusti avslutades unionsförhandlingarna mellan Sverige och Norge. Länderna skulle härfter ha samme statschef och gemensam utrikespolitik.

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Marias make, Eric Larsson, fyllde fyrtio år den 15 februari. Den 2 november gifte sig systemen, Eva (19), med soldaten Anders Munter (26).

MDCCCXVI ADERTONHUNDRASEXTON (1816)

EXTREM KYLA I EUROPA OCH AMERIKA

T v: Vulkanen Tambora i Indonesien (i modern tid). Mitten: Samuel Owen.
T h: Modell av "Stockholmshäxan" (Waterwitch).

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

Ett år utan sommar: På grund av ett gigantiskt askmoln från vulkanen Tambora året före, hämmades solljuset och sommaren blev extremt kall på hela norra halvklotet. Det blev missväxt, hungersnöd och översvämningar både i Europa och i Amerika.

Samuel Owen (1774- 1854), den England- födde konstruktören och industriledaren, som kallas "den svenska verkstadsindustrins fader", provkörde Sveriges första ångbåt "Stockholmshäxan" på Mälaren.

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Dottern Stina Cajsa föddes den 3 mars och avled i augusti samma år.

MDCCCXVII ADERTONHUNDRASJUTTON (1817)

TEATRA ALLA SCALA: LA GAZZA LADRA

T v: Martin Luther. Mitten: USA: s president James Monroe.
T h: Gioacchino Rossini.

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

Den 4 mars tillträdde James Monroe som USA: s president.

Den 8 mars avled författarinnan Anna Maria Lenngren.

Den 31 maj hade Gioacchino Rossinis opera "Den tjuvaktiga skatan" (La gazza ladra) urpremiär på Teatra alla Scala i Milano.

Den 31 oktober firades det stort över hela Sverige, att Martin Luther hade

spikat upp sina 95 teser i Wittenberg 300 år tidigare.

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Lördagen den 26 juli föddes sonen Lars och döptes dagen därpå.

Så här skrev Anna Maria Lenngren i sista strofen
(av 35) i "Te- konseljen":

Min flock för denna nyhet häpnar,
det börjar även hemdags bli.
Med muff och päls man sig beväpnar
mot köldens grymma tyranni.
Man talar om hur tiden lider,
i det till dörrn man sakta skrider
och trånga handsken på sig drar.
Man skyndar hem allt vad man hinner.
min dank rätt nu i staken brinner,
och jag mitt avsked även tar.

MDCCCXVIII ADERTONHUNDRAADERTON (1818)

KARL XIV JOHAN: MONARK I SVERIGE OCH NORGE

T v: Karl XII:s likfärd (Cederström). T h: Karl XIV Johan.

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

Den 5 februari avled kungen av Sverige och Norge, Karl XIII. Efterträdaren, den före detta franske marskalken Jean Baptiste Bernadotte, kröntes den 11 maj i Stockholm och den 7 september i Trondheim.

Det var 100 år sedan Karl XII bars hem från Norge och Esaias Tegnér kände sig manad att skriva en dikt och förhålliga kungen. Den börjar så här:

Kung Karl, den unge hjälte,	Och en mot tio ställdes.
han stod i rök och damm.	av retad Vasason.
Han drog sitt svärd från bälte	Där flydde vad ej fälldes;
och bröt i striden fram.	Det var hans lärospån.
"Hur svenska stålet biter,	Tre konungar tillhopa
kom, låt oss pröva på!	ej skrevo pilten bud.
Ur vägen, moskoviter!	Lugn stod han mot Europa,
Friskt mod, I gossar blå!"	en skägglös dundergud.

Gråhårad statskonst lade
de snaror ut i hast.
Den höge yngling sade:
Ett ord och snaran brast.
Högbarmad, smärt, gullhårig,
en ny Aurora kom,
från kämpe tjugoårig,
hon vände ohörd om.

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE
Hennes far, trumslagare Olof Moberg i Högshult, fyllde 60 år den 19 april.

MDCCCXIX ADERTONHUNDRANITTON (1819)
MARIA: ÄNKA MED FYRA MINDERÅRIGA BARN

Modell av Karlsborgs fästning under 1800- talet.

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

Den 29 januari utgavs 1819 års psalmbok (den Wallinska).

Södertälje kanal öppnades för trafik den 7 oktober.

Sveriges riksdag beslutade om ett centralförsvar, med Karlsborg (Vanäs), vid Vättern som centrum. Fästningen började byggas under året.

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE
Maken, nämndemannen Eric Larsson, avled den 13 september. Dottern Eva Stina föddes den 30 september. Bland faddrarna fanns Lars Moberg i Högshult (Marias bror).

SAMMANFATTNING SÅ LÅNGT

På hösten 1819 var Maria 30 år gammal och änka. Hon hade en nyfödd dotter och ytterligare tre små barn, Erik (7), Olof (5) och Lars (2) att ta hand om i Ranängen.

För Maria, som för alla andra vid den tiden, var kyrkan och dess företrädare auktoriteter som få (eller ingen) ifrågasatte. Männen med de svarta rockarna och vita rundkragarna skrämde och tröstade, så gott de kunde i sina predikstolar. Finnerödja kyrka låg bara fem- tio minuter bort från Ranängen.

Den nya psalmboken 1819 präglades i hög grad av J. O. Wallin. Han skrev eller bearbetade över hälften av psalmerna. Här följer tre verser från nummer 481, som Wallin skrev 1818:

Hvar är den Wän, som öfver allt jag söker?
När dagen gryr, min längtan blott sig öker;
när dagen flyr, jag än ej honom finner,
fast hjertat brinner.

Jag ser hans spår, hwarhelst en kraft sig röjer,
en blomma doftar och ett ax sig böjer;
uti den suck jag drar, den luft jag andas,
hans kärlek blandas.

Jag hör hans röst, der sommarwinden susar,
der lunden sjunger och der floden brusar;
jag hör den ljufwast i mitt hjerta tala
och mig hugsvala.

Del 4: ANDRA FAMILJEN 1820 - 1836

MDCCCXX ADERTONHUNDRATJUGO (1820)
SORGEN OCH ANSVARET TAR SIN TID

T v: Ed. Luddendorff. T h: Den gamla Argus.

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

En invandrare från Stettin, Eduard Luddendorff, grundade den första svenska sparbanken för privatpersoner i Göteborg.

På hösten startades tidningen Argus i Uppsala. Den hade politisk, litterär och kommersiell inriktning och blev titt som tätt indragen. Redan på 1730-talet fanns en föregångare, "Then Swänska Argus", med Olof von Dalin som utgivare i Stockholm.

Argus: En jätte, med 100 ögon, i den grekiska mytologin . . . jämför "argusöga"!

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Kapitelrubriken är något missvisande. Det dröjde ett tag innan det kom en ny make in i Marias liv. Först skulle sorgen ha sin tid.

MDCCCXXI ADERTONHUNDRATJUGOETT (1821)
EN ÄNGEL FRÅN SJÖBRON VID MARIAS SIDA

T v: Carl af Forsell (Nordgren). T h: Södertälje kanal

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

Den 16 juni startades Stockholms stads sparbank av Carl af Forsell.

Under året började man köra ångbåtar mellan Stockholm och Norrköping, via Södertälje kanal. Restiden i ena riktningen var två dygn.

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Den 11 augusti gifte sig Maria (32) med Jonas Svensson (33).

Jonas (född 1788 i Lejonets tecken) var son till soldaten Sven Ängel och hans hustru Annika Jönsdotter i Sjöbron. Innan han kom till Ranängen 1821 hade han varit dräng i Sågen, Kavelbron och Sandviken.

MDCCCXXII ADERTONHUNDRATJUGOTVÅ (1822) TVÅ BRÖLLOP – TVÅ FÖDSLAR – EN BEGRAVNING

T v: Peter I av Brasilien. T h: Motala, tidigt 1800- tal.

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

Brasilien gjorde slut med Portugal och ett kejsardöme utropades. En portugisisk prins blev landets förste kejsare, med namnet Peter I.

Göta Kanals västra del öppnades och Motala Verkstad grundades.

Härjade det en pyroman i Sverige? Fem stora bränder, med mer eller mindre förödande effekter, drabbade i tur och ordning Simrishamn (maj), Norrköping (juni), Blasieholmen i Stockholm (juni), Kungsör (september) och Borås (december).

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

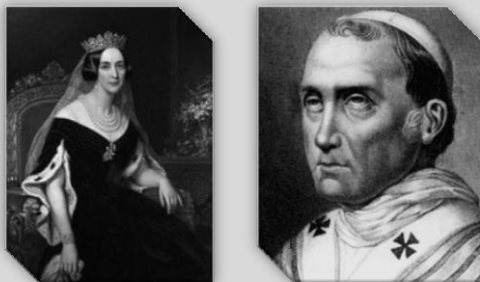
Den 1 januari gifte sig Marias bror, trumslagaren Lars Moberg (27), med Maria Olsdotter (20) från Slottsbol. Den 5 juli var det bröllop igen. Brodern Erik gifte sig med Cathrina Jansdotter och de bosatte sig i Gäddeviken. Johans och Jonas son, Johannes, föddes den 15 mars i Ranängen. Lille Johannes avled, 4 månader gammal. I Gäddeviken föddes sonen Erik Johan den 27 oktober.

När Marias mor Stina fyllde femtio år den 18 oktober, såg Marias egen familj i Ranängen ut så här: Maria (33), maken Jonas (34) och Marias barn i första giftet: Erik (10), Olof (8), Lars (5) och Eva- Stina (3).

Ranängen, nära Finnerödja kyrka. (Karta från år 1880).

MDCCCXXIII ADERTONHUNDRATJUGOTRE (1823)
ANNA LENA – MARIAS OCH JONAS DOTTER

T v: En vuxen Josefina av Leuchtenberg
(Nordgren). T h: Påven, Leo XII.

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

Den 22 maj gifte sig den 24-årige kronprins Oskar, senare Oscar I - genom ombud - med den sextonåriga Josefina av Leuchtenberg. Tre veckor senare bekräftades vigseln, vid en ceremoni i Storkyrkan i Stockholm, nu i närvaro av brudgummen och många andra.

Den 29 september slog sig Leo XII ner i Påvestolen i Rom. Företrädaren hette Pius VII.

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Den 13 maj föddes Marias och Jonas dotter, Anna Lena, i Ranängen. Marias bror Lars och hans hustru Maria Larsdotter var två av faddrarna. De hade själva fått en dotter, Eva Stina, den 19 januari. Barnen fick två dopnamn. Det var något nytt.

MDCCCXXIV ADERTONHUNDRATJUGOFYRA (1824)
SAGOR AV ATTERBOM OCH BRÖDERNA GRIMM

T v: Atterbom. Mitten. Bröderna Grimm. T h: Askungen (Garnier).

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

Bröderna Grimms sagor började ges ut på svenska under året.

Per Daniel Amadeus Atterbom började publicera sitt sagospel "Lycksalighetens Ö". Här är några rader ur det första äventyret (i originalupplagan):

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Den 25 mars föddes en son i Högshult. Han fick heta Lars Gustaf.

Den 9 november avled Marias farbror, Eric Larsson, i Mobäcken. I Ranängen gick väl livet vidare. Sagospel och sagor i andra former, utgivna i tryck, fanns det troligen inte så mycket utrymme för.

MDCCCXXV ADERTONHUNDRATJUGOFEM (1825)

MAKALÖS BRAND I STOCKHOLM – SORG I HÖGSHULT

Makalös, efter branden (Cederholm). Esaias Tegnér x 2.

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

Esaias Tegnér fullbordade och gav ut "Frithiofs saga".

Den 24 november brann det gamla palatset Makalös, till den grad att resterna måste rivas. Byggnaden inhyste dåmera Dramatiska teatern och branden bröt ut mitt under en föreställning.

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Den 15 maj avled Marias far, trumslagaren Olof Moberg.

Högshult 1825			
Jonas Olof Moberg	Finner.	194	58
Maria Olofsdotter	18	10	72
C. Maria	16	6	89.
Trumsl. Lars	13	9	94.
Eva	12	9 ^{1/2}	97.
Erik	14	5	99.
C. Catharina	12	9 ³	106.
Jon. Olof	5	1	111.

År 1825 och framåt

I Högshult tog Marias bror, Lars (30), och hans hustru Maria (23) över. Systemen Eva (28) var sedan länge utflugen till Amnehärad. Brodern Erik (26) hade flyttat till Gäddeviken 1822 och gift sig med Catharina Jansdotter (20). Systemen Catharina (20) och brodern Olof d. y. (14) var

ännu hemmavarande i Högshult. Modern Stina (52) och de två yngsta, Cathrina och Olof, flyttade till Barrud 1826. Cathrina gifte sig 1829 med Erik Eriksson i Västansjö. En av deras döttrar, Kristina, gifte sig senare med Jacob Neander. Kristina och Jacob fick många barn, av vilka Gustaf Neander var äldst. Olof d. y. gifte sig 1833 med Clara Persdotter (från Askersund). Åtta av deras tio barn nådde vuxen ålder. Några stannade i Barrud och några flyttade bort från byn.

MDCCCXXVI ADERTONHUNDRATJUGOSEX (1826)

BÄST I TEST: GEFLE VAPEN OCH YSTAD PANAMA

T v: Nicolaj I av Ryssland. T h: Karl XIV Johan av Sverige.

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

Den 14 maj fastställdes en slutgiltig gräns mellan Norge och Ryssland uppe i Finnmarken.

Vid ett evenemang under året, för att utse Sveriges bästa pip- tobak, bestämde sig en jury, bestående av sex män, för att "Gefle Vapen" var bäst, tätt följd av "Ystad Panama".

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Modern och de två yngsta syskonen flyttade till Barrud. Brodern, Erik Olofsson, och hans familj i Gäddeviken, flyttade till Nysund.

MDCCCXXVII ADERTONHUNDRATJUGOSJU (1827)

TIOÅRIGE LARS FLYTTAR TILL MORBROR LARS

T v: Skådespelarna Sara och Ulrik Torsslow. T h: Rosendals slott (Mörner).

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

Under året utbröt en strejk vid Dramaten och Operan i Stockholm. Strejkledarna, makarna Torsslow, gav namn åt händelsen som "Det första Torsslowska grälet". (Det blev ett andra gräl under 1830- talet).

Ett nytt lustslott – Rosendal - stod klart på Djurgården. På samma ställe stod tidigare en byggnad som förstördes vid en eldsvåda 1819.

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Dottern Lovisa föddes fredagen den 12 januari och döptes den 14.

Marias son Lars (10) flyttade till Högshult under året. Han var tio år gammal och blev skickad till brodern och hans familj uppe i Högshult. Där föddes trumslagarefamiljens tredje barn den 1 juni. Hon fick heta Maria

Sophia. Maria och Jonas var faddrar vid det dopet.

MDCCCXXVIII ADERTONHUNDRATJUGOÅTTA (1828) MARIA OCH HENNES FAMILJ I SLOTTSBOL

T v: Carl Jonas Love Almqvist.
T h: Fredrika Bremer..

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

Fredrika Bremers första roman "Teckningar utur hvardagslivet", första delen (av tre), gavs ut under året.

Den svenska Uppfostringskommittén (Snillekommittén) meddelade i ett slutbetänkande att bara fattiga barn behövde en folkskola. Lite som protest, inledde Nya Elementarskolan i Stockholm sin verksamhet, med Carl Jonas Love Almqvist som rektor.

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Familjen flyttade från Ranängen och började bruka en fastighet i Slottsbol som ägdes av Marias bror, trumslagare Lars Moberg i Högshult och hans hustru, Maria Olofsdotter. (Hustrun var barnfödd på det stället i Slottsbol).

Här var nu familjen tämligen återsamlad. Maria hade sju personer att hushålla för: maken Jonas, barnen Erik, Olof och Stina (från första giftet) samt Anna Lena och Lovisa. Sonen Lars (från första giftet) tillbringade hela sin ungdom hos sin morbror och moster i Högshult.

MDCCCXXIX ADERTONHUNDRATJUGONIO (1829) ROCKET OCH NOVELTY ÅNGAR PÅ

T v: Bellmansro (Billmark). T h: George Stephenson vs John Ericsson.

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

Den 26 juli invigdes Bellmansbysten vid Bellmansro (på Djurgården i Stockholm) och det hölls för första gången en Bellmansfest.

Den 8 oktober besegrades John Ericssons "Novelty" av George Stephensons "Rocket". Det handlade om en ånglokstävling i Rainhill, England.

USA fick en ny president: Andrew Jackson.

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Marias syster, Cathrina (24), gifte sig med Erik Eriksson (25) i Västansjö.

MDCCCXXX ADERTONHUNDRATRETTIO (1830) LARS JOHAN HIERTA MED AFTONBLADET

T v: Februarirevolutionen i Paris. Mitten. Aftonbladet. T h: Lars Johan Hierta.

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

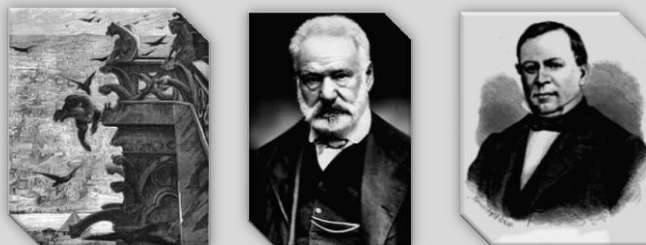
Julirevolutionen i Paris innebar att kung Karl X fick abdikera till förmån för den mera liberala Ludvig Filip I.

I Sverige tog sig liberalismen det uttrycket, att Lars Johan Hierta grundade tidningen Aftonbladet den 6 december.

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Fredagen den 15 februari föddes sonen Johannes och döptes den 17. Faddrar var, bland andra, morbror Lars och moster Maria i Högshult. Faddrarnas fjärde barn, Gustafva, föddes den 6 juni och följdriktigt var Jonas och Maria faddrar vid det dopet, tillsammans med Erik Eriksson och Cathrina Olofsdotter (Marias och Lars syster) i Västansjö.

MDCCCXXXI ADERTONHUNDRATRETTIOETT (1831) SKRÄCKROMANTIK: RINGAREN I NOTRE DAME

T v: Illustration till originalutgåvan av "Ringaren i Notre Dame".
Mitten: Victor Hugo. T h: Otto Lindblad.

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

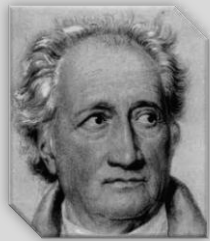
Victor Hugo, den franske författaren och dramatikern, gav ut den skräckromantiska medeltidsromanen "Ringaren i Notre Dame".

Den 20 november bildades Lunds studentsångförening, med Otto Lindblad som drivande kraft. Denne Lindblad komponerade musiken till en mängd verk, bland andra "Kungssången" och "Vintern rasat ut".

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Den 30 augusti föddes det en dotter i Västansjö, hos Erik Eriksson och Cathrina Olofsdotter (Marias syster). Hon var deras förstfödda och hon kallades Maria Cajsa.

MDCCCXXXII ADERTONHUNDRATRETTIOTVÅ (1832) GÖTHE GÅR BORT OCH GÖTA KANAL INVIGS

T v: Johan Wolfgang von Goethe. T h: Invigningen av Göta Kanal. Vid slussen i Mem (Berger).

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

Den 22 mars avled den store tyske diktaren Johan Wolfgang von Goethe. Och apropå Goethe ☺. Den 26 september var det dags att inviga Göta Kanal, när nu även kanalens östgöta- del var färdiggrävd.

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

I Barrud fyllde Marias mor, Stina Olofsdotter, sextio år i oktober.

MDCCCXXXIII ADERTONHUNDRATRETTIOTRE (1833) DILIGENS MELLAN STOCKHOLM OCH GÖTEBORG

T v: Legostadgan 1833. T h: (Ännu äldre) diligens (Dahlberg).

Den här vägen färdades diligenserna förbi Mariestad:

Wermings atlas 1813.

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

I USA efterträdde Andrew Jackson sig själv som president den 4 mars och på hösten började några hundra nybyggare anlägga staden Chicago.

Den 23 november kom en ny legostadga (tjänstehjonsstadga) i Sverige. Den

förra daterade sig från 1664 och den nästa kom år 1926.

En diligenslinje öppnades mellan Stockholm och Göteborg under året. Genomsnittshastigheten för dessa diligenser var cirka 3 fjärdings väg (8 km) per timme.

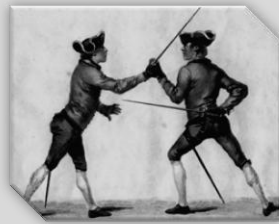
I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

I Västansjö (Erik och Cathrina) föddes familjens andra barn, Johanna, den 12 juni. Här var det farföräldrarna och farbror/ faster i Grönelid som var faddrar.

Den 14 juli gifte sig Marias bror Olof d. y. (22) med Clara Persdotter (20). De var nu bosatta i Barrud.

MDCCCXXXIV ADERTONHUNDRATRETTIOFYRA (1834)

OLYMPIADEN I RAMLÖSA – 62 ÅR FÖRE ATEN (1896)

T v: Fäktning. T h: Underhuset i det brittiska parlamentet 1834.

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

Den 13 juli bildade fäktmästaren Gustaf Schartau den Olympiska Föreningen i Helsingborg. Olympiska spel anordnades i Ramlösa veckan efter. Avsikten var att hålla sådana spel varje år, men arrangemanget upprepades bara en gång (1836). "Riktiga" moderna olympiska spel fick vänta till 1896.

Den 1 augusti antog det brittiska parlamentet "Slavery Abolition Law", som innebar att slaveriet avskaffades i imperiet.

Koleran nådde Sverige på sensommaren. Epidemin krävde drygt 10 000 dödsoffer i landet.

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

I Högshult (hos Lars och Maria) föddes familjens femte barn den 22 mars. Han kallades Erik Johan. Maria och Jonas var bland faddrarna.

I Barrud (hos Olof och Clara) föddes familjens första barn, Erik Johan, den 29 april. Maria och Jonas var faddrar, liksom Lars och Maria i Högshult.

MDCCCXXXV ADERTONHUNDRATRETTIOFEM (1835)

ÅSKAN STÄLLER TILL DET I STOCKHOLM

T v: Riddarholmskyrkan brinner (Lundqvist).
T h: H. C. Andersen.

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

Den 28 juli var det åskväder i Stockholm. Riddarholmskyrkans torn träffades av blixten och det bröt ut en brand som varade i tre dagar. Tornspiran totalförstördes.

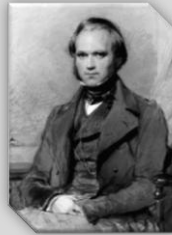
Den 1 december publicerade den danske författaren H. C. Andersen sin första sagosamling. Det skulle med åren bli många fler.

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Den 21 juni avled Marias dotter, Eva Stina, 15 år gammal.

Lördagen den 15 augusti fick Erik och Cathrina (Marias syster) i Västansjö sitt tredje barn, sonen Erik.

MDCCCXXXVI ADERTONHUNDRATRETTIOSEX (1836) EN LILLASYSTER – GUSTAVA – FÖDS I SLOTTSBOL

T v: Triumfbågen i Paris 1836 (Réville). Mitten: En ung Charles Darwin (Richmond). T h: HMS Eagle (Stanley).

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

Den hade börjat byggas trettio år tidigare och nu invigdes den, precis sex år efter Julirevolutionen: Triumfbågen i Paris.

Den 2 oktober återvände Charles Darwin till Storbritannien, efter en jordenrunt- resa som varat fem år. I bagaget hade han med sig data för senare utveckling av evolutionsteorin.

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Den 7 januari föddes Gustava i Slottsbol. Hon var Marias och Jonas fjärde gemensamma barn och föräldrarna var inga ungdomar längre. Den nyfödda döptes lördagen den 9 januari av komminister Johan Frigell. Faddrar var bland andra Lars (Marias bror) och Maria i Högshult.

Komministern i Kavelbron döpte sin egen son, Johan Anton, dagen efter. Hustrun hans hette Lovisa och sonen var deras femte barn. Denne Frigell hade så dags varit fem år i Finnerödja och skulle stanna ytterligare femton.

Den 10 februari föddes Anna Stina, dotter till Olof (Marias bror) och Clara Persdotter, i Barrud. Maria och Jonas var faddrar vid dopet den 13 januari.

Den 19 april föddes Carl Viktor i Högshult. Han var familjens sjätte barn.

Så här såg familjen i Slottsbol ut när 1836 gick mot sitt slut:

Jonas (48), Maria (47), deras barn, Anna Lena (13),
Lovisa (10), Johannes (6) och Gustava (0).
Marias son Lars (19) var kvar i Högshult.
Sönerna Erik (24) och Olof (22) hade
flyttat till Nysund och Viby.

Maria hade tre av sina syskon kvar i socknen: Brodern Lars och hans familj i Högshult, systemen Cathrina och hennes familj i Västansjö samt brodern

Olof d. y. och hans familj i Barrud. Hennes mor, Stina Olofsdotter (64), bodde numera hos sin son i Barrud.

I samtiden fanns bland andra Esaias Tegner:

T v: Illustration ur Frithiofs Saga (Lundquist).

T h: Esaias Tegnér (J G Sandberg).

År 1836 var nationalskalden inte längre i sin krafts dagar, men han skrev en dikt, "Sång den 5 april", där han tänkte tillbaka på sin barn- och ungdomstid, den Gustavianska eran i Sverige.

Här följer två verser (av många) från den dikten:

**Min barndom föll uti hans solskensstunder,
jag minns den tiden: hur den är mig kär,
med sin förhoppning, sina sångar- under,
och allt det nya liv som rördes där!
Det var som våren när hans värma droppar
ur blånad sky och löser vinterns tvång:
då leka djur, då svälla lundens knoppar,
och kinden färgas, mänskohjärtat hoppar
och allt omkring är lust och mod och fågelsång.**

**Där låg ett skimmer över Gustavs dagar,
fantastiskt, utländskt, flärdfullt om du vill,
men det var sol däri, och, hur du klagar,
var stodo vi om de ej varit till?
All bildning står på ofri grund till slutet,
blott barbarit var en gång fosterländskt;
men vett blev plantat, järnhårt språk blev brutet,
och sången stämd och livet mänskligt njutet,
och vad Gustaviskt var blev därför även svenskt.**

Maria Moberg var också ett barn av "Gustavs dagar". År 1836 var hon mitt i livet och fyra olika kungar hade redan regerat i Sverige under hennes levnadstid. Det skulle bli några till.

SAMMANFATTNING SÅ LÅNGT

Utöver Maria Mobergs egna familjeförhållanden, har den här berättelsen handlat om

Marias familj i Högshult - Marias kusiner i Mobäcken
Marias syskon och deras familjer som bodde i socknen

Maria (f 1789), dotter till Olof Moberg och Stina Olofsdotter i Högshult, var äldst av syskonen. Hennes bröder och systrar hette: Stina (f 1792), Lars (f 1794), Eva (f 1797), Eric (f 1799), Cathrina (f 1805) och Olof d. y. (f 1811). Stina avled redan 1798.

Två av Marias syskon bodde huvudsakligen i andra socknar. Här följer en kort beskrivning av deras liv:

Eva Olofsdotter- Moberg (f 1797) gifte sig den 2/11 1815 med soldaten

Anders Munter (f 1789). Hans egentliga namn var Anders Jonsson och han var född i Kvarntorp, Finnerödja 1789. Anders var knekt i Torps rote i Amnehärad socken på 1810- och 20- talet. Familjen hade tre barn: Jan (f 1818), Maja Stina (f 1821) och Lars (f 1825). De flyttade till Råglanda i Lyrestad socken 1827 och bodde kvar där resten av sina liv. Anders avled 1874 och Eva året efter.

Eric Olofsson- Moberg (f 1799) gifte sig den 5 juli 1822 med Chatrina Jansdotter (f 1804). De bodde i Gäddeviken fram till 1826, då de flyttade till Fallet (mellan Däldenäs och Åtorp) i Nysund socken. De hade då sonen Erik Johan (f 1822). I Nysund och Fägre föddes fem söner och en dotter: August (1826), Carl Petter (1829), Jan Adolf (1832), Carl August (1836), Stina Cajsa (1839) och Fredrik (1847). Eric var nämndeman från 1840- talet. Familjen flyttade till Fägre socken 1844 och bodde i Valla by. Cathrina avled där 1870. Dottern Stina Cajsa gifte sig så småningom med Peter Olofsson i Nysund. Eric flyttade dit och avled där 1882.

I fortsättningen koncentrerar vi oss åter på Marias närmaste krets, i vilken hennes syskons familjer i Finnerödja socken ingår.

Del 5: MOT BARRUD 1837 – 1846

MDCCCXXXVII ADERTONHUNDRATRETTIOSJU (1837)

DEN VIKTORIANSKA ERAN INLEDD I ENGLAND

T v: USA: s president, Martin van Buren. Mitten: Kung Vilhelm IV.
T h: Drottning Viktoria, vid trontillträdet.

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

USA: s åttonde president, Martin van Buren, svor eden den 4 mars.

Den 20 juni avled Storbritanniens kung, Vilhelm IV. Han hade ingen egen arvinge, så brorsdottern Viktoria fick ta vid som regent. Den långa viktorianska eran var därmed inledd.

I Sverige öppnades ett optiskt telegrafnät (master med 10 ställbara plåtar) för allmänheten.

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Familjen i Slottsbol såg ut så här vid utgången av 1837: Jonas (49), Maria (48). Deras barn: Anna Lena (14), Lovisa (11), Johannes (7) och Gustava (1). Marias söner: Erik (25) hade flyttat till Nysund året före. Olof (23) var kvar i hemmet och Lars (20) var fortfarande kvar hos sin morbror i Högshult.

MDCCCXXXVIII ADERTONHUNDRATRETTIOÅTTA (1838) JENNY LIND GÖR SUCCÉ PÅ STOCKHOLMSOPERAN

T v: Erik Gustaf Geijer. Mitten: Jenny Lind. T h: Tidigt ångfartyg.

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

Erik Gustaf Geijer vände ryggen åt allt konservativt och anslöt sig till de liberala och skrev en av sina mer berömda dikter "På nyårsdagen 1838".

Den 7 mars fick Jenny Lind, den svenska sångfågeln, sitt stora genombrott på Operan i Stockholm, i Webers "Friskyttan".

I april månad var det premiär för reguljär ångbåtstrafik mellan England och Amerika (New York).

På nyårsdagen (av E. G. Geijer):

Ensam i bräcklig farkost vågar	nedanför brusar hemskt hans grav.
seglaren sig på det vida hav,	Framåt! - så är hans ödes bud;
stjärnvalvet över honom lågar,	och i djupet bor, som uti himlen, Gud.

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Marias och Jonas barn i Slottsbol fick tre nya kusiner under året: Den 22 juli föddes Maja Lena i Barrud, den 2 oktober Lovisa, i Västansjö och den 22 oktober Pehr Olof, i Högshult.

MDCCCXXXIX ADERTONHUNDRATRETTIONIO (1839) CARL JONAS LOVE ALMQVIST: DET GÅR AN

T v: Ångbåten Yngve Frej. Mitten: Nils Werngren. Förbrödring i Skandinavien.

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

Den 30 augusti startade en äventyrlig svensk världsomsegling, med fartyget *Mary Ann*, under Nils Werngrens befäl. En betydligt kortare sjöresa, på ångbåten *Yngve Frej*, gjorde den frimodiga glasmästardottern Sara Videbeck och den djärve sergenteanten Albert, i Carl Jonas Love Almqvists roman "Det går

an". Den kom ut första gången vid jultiden det här året. Kanske årets julklappsbok? Troligen inte.

Vid ett studentmöte i Köpenhamn, grundades "Skandinavismen", en rörelse med mål att förbrödra folken i Danmark, Norge och Sverige.

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Hon fyllde femtio år den 6 juli.

MDCCCXXX ADERTONHUNDRAFYRTIO (1840)

LARS MOLIN (LASSE- MAJA): EN BYXLÖS ÄVENTYRARE

T v: "One Penny Black". Mitten: David Livingstone (I presume).

T h: Lars Molin, alias Lasse- Maja.

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

I maj månad trycktes världens första frimärke, "One Penny Black", i Storbritannien. I december gav sig missionären och upptäcktsresanden, David Livingstone, iväg till Afrika, med eller utan frimärken i sin packning.

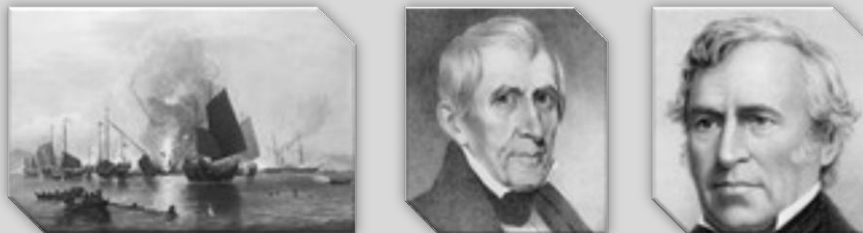
I Sverige utgavs under året en storsäljare, andra upplagan av Lars Molins (Lasse- Maja) självbiografi, under titeln "Den byxlöse äfventyraren".

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Den 27 augusti föddes Anna Katrina (familjens åttonde barn) i Högshult. I Marias lillebrors familj (Barrud) föddes Per Olof den 19 oktober och avled 6 veckor senare.

MDCCCXXXI ADERTONHUNDRAFYRTIOETT (1841)

BRITTERNA OCKUPERAR OCH KOLONISERAR HONGKONG

T v: Hongkong 1841. T h: Två presidenter i USA 1841.

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

I det pågående (1839- 42), så kallade Första opiumkriget, ockuperade Britterna Hongkong, som därefter skulle var en brittisk koloni mer än 150 år.

USA: s nye president, William Henry Harrison, höll sitt installationstal den 4 mars. Det regnade och var kallt. Presidenten fick lunginflammation och avled den 4 april. Vicepresidenten, John Tyler, blev då USA: s tionde president.

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Systemns familj i Västansjö fick sonen Gustaf, den 15 maj. Hos brodern, i Barrud, föddes sonen Lars Gustaf den 22 december.

Familjen i Slottsbol, så som den redovisades i husförhör 1836- 45:

MDCCCXXXII ADERTONHUNDRAFYRTIOTVÅ (1842)

FOLKSKOLESTADGA OCH PLÖJNINGSTÄVLING

T v: Folkskola. Mitten: Emilie Flygare- Carlén. T h: Nikolaj Gogol.

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

Den 18 juni utfärdades den svenska folkskolestadgan. Inom fem år skulle alla Sveriges drygt 2 300 socknar ha fungerande skolor och skolstyrelser.

Sveriges första plöjningstävling arrangerades, på von Celsings gård Lindholm, i Södermanland, under året.

I Sverige publicerades Emelie Flygare- Carléns roman "Rosen på Tistelön" och i Ryssland, Nikolaj Gogols "Kappan".

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Marias mor, Stina Olofsdotter, fyllde 70 år den 18 oktober.

MDCCCXXXIII ADERTONHUNDRAFYRTIOTRE (1843)

FINNERÖDJA SOCKEN HAR DRYGT TUSEN INVÅNARE

T v: Otto- Joel Gumaelius. Tivoli i Köpenhamn 1843. T h: Finnerödja sockens husförhörlängd 1836- 45.

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

Den 4 mars utkom första numret av tidningen Nerikes Allehanda i Örebro. Chefredaktören hette Otto- Joel Gumaelius.

I Köpenhamn öppnades nöjesfältet Tivoli den 15 augusti.

I Sverige beslutades, i augusti månad, att sockennämnder, med ansvar för fattigvård och hälsovård, skulle införas. I Finnerödja socken fanns vid den här tiden 1000- 1100 invånare, fördelade på sex rotar (Östergårds, Wällvatts, Gate, Paradis, Finnefalls och Wallsjö).

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Systemns familj i Västansjö fick sitt sjunde barn, dottern Clara, den 3 mars.

MDCCCXXXIV ADERTONHUNDRAFYRTIOFYRA 1844

KARL XIV JOHAN HAR GJORT SITT – OSCAR I TAR VID

T v: Karl XIV Johan (ung). Mitten: Noter till Kungssången.
T h: Oskar I.

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

Den 8 mars avled Sveriges och Norges kung, Karl XIV Johan. Hans son, Oskar I, tog vid. Det nya kungaparet, Oscar och Josefina, kröntes, den 28 september.

Två, fortfarande existerande sånger av klass, framfördes för första gången under hösten: Richard Dybecks "Du gamla, du fria" och C. V. A. Strandbergs/Otto Lindblads "Ur svenska hjärtans djup" (Kungssången).

Så här inleddes Dybecks ursprungsversion av den blivande nationalsången:

Du gamla, du friska, du fjellhöga Nord.	Du tronar på minnen från fornstora dar,
Du tysta, du glädjerika sköna!	Då äradt ditt namn flög öfver jorden;
Jag hälsar dig, vänsta land uppå jord,	Jag vet att du är och blir hvad du var,
/: Din sol din himmel, dina ängder gröna :/	/: Ack jag vill lefva, jag vill dö i Norden! :/

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Den 18 januari föddes brorsdottern Clara Olofsdotter- Moberg i Barrud.

MDCCCXXXV ADERTONHUNDRAFYRTIOFEM (1845)

LIKA ARVSRÄTT FÖR MÄN OCH KVINNOR I SVERIGE

T v: Polk. Mitten: Månsson - Mandelgren. T h: Pasch .

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

Den 4 mars fick USA sin elfte president, James K. Polk och den 29 december sin 28:e delstat, då Texas anslöts till unionen.

I Sverige: Lika arvsrätt för män och kvinnor infördes. Svenska slöjdföreningen bildades, genom initiativ av folklivsforskaren och konstnären Nils Månsson Mandelgren. Jönköpings tändsticksfabrik grundades och säkerhetsstickor, patenterade av Gustaf Erik Pasch, började snart tillverkas.

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

I Västansjö, hos systemen och svågern, föddes Johan Peter den 24 november. Dottern Lovisa (19) flyttade till grannstugan i Slottsbol och blev piga där.

MDCCCXXXVI ADERTONHUNDRAFYRTIOSEX (1846)

F A DAHLGREN'S VÄRMLÄNNINGARNE PÅ OPERAN

T v: Prins Albert Edward i sjömanskostym. Mitten: August Blanche.
T h: F. A. Dahlgren.

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

Den unge (4 år) brittiske prinsen, Albert Edward, blev avmålad i sjömanskostym. Plagget blev därefter vanligt som finkostym för barn i hela Europa.

Fredrik August Dahlgrens folklustspel "Värmlänningarne" uppfördes på operan i Stockholm. Giganten Esaias Tegnér avled den 2 november. Den mångsidige August Blanche var mycket produktiv. Nu skrev han ett minnesskådespel till Tegnér's ära som uppfördes på Dramaten. År 1846 skrev han en berättelse med den behändig titeln "En mycket vacker och nöjsam historia om löjtnant Nagelborste, skomakaren Snörlund och hans hustru samt deras dotter Catharina och gesällen Henrik Sulgren". ☺

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Dottern Gustava fyllde tio år den 7 januari. I Västansjö, hos Marias syster, avled den unge (5 månader) sonen Johan Peter den 12 april. I Barrud, hos Marias bror, föddes sonen Olof den 7 juni och avled den 30 december. Den 28 december gifte sig Marias son, Olof (32), med Anna Stina Gustafsdotter (21) från Björnfallet. Marias bror Lars och hans familj flyttade från Högshult, till Åsebol, i Hova socken.

Apropå Esaias Tegnér. Så här avslutade han sin dikt *Det eviga* (från 1810):

Och viljan, som stängdes i lågande bröst,
Tar mandom, lik Gud, och blir handling.
Det rätta får armar, det sanna får röst,
Och folken stå upp till förvandling.
De offer du bragte, de faror du lopp,
De stiga som stjärnor ur Lethe opp.

Och dikten är icke som blommornas doft,
Som färgade bågen i skyar.
Det sköna, du bildar, är mera än stoft,
Och åldern dess anlet förnyar.
Det sköna är evigt: Med fiken håg
Vi fiska dess guldsand ur tidens våg.

Så fatta all sanning, så våga all rätt,
Och bilda det sköna med glädje!
De tre dö ej ut bland människors ätt,
Och till dem från tiden vi vädje.
Vad tiden dig gav må du ge igen,
Blott det eviga bor i ditt hjärta än.

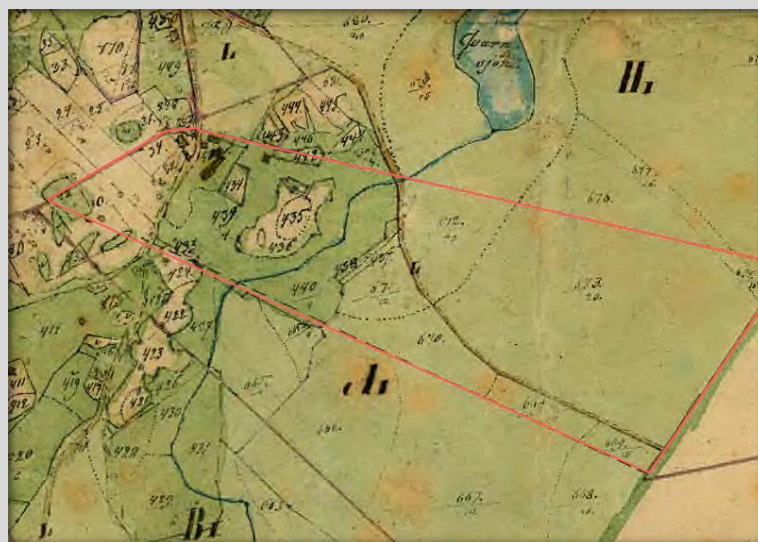

Del 6: I BARRUD 1847 – 1861

ETT KÖPEKONTRAKT OCH TVÅ KARTOR

Till min Svåger Jonas Svensson och dess hustru
 Maria Olofsdotter i Barrud, upplåter och
 försäljer Understecknad af min ägande hemmans lott,
 Sju Tvåhundra Sjuttondels $\frac{7}{270}$ dels Mantal
 efter helt räknadt af Kronos Skattehemmanet
 Barrud i Finnerödja Socken, för en öfverens-
 kommen, redan erlagd, och fulla kvitterad
 som Köpesumma stor: Tvåhundra femtio
 nio $\frac{259}{100}$ Riksdaler 12 S. 5 $\frac{1}{3}$ Rst. Banco.
 Avhändande jag mig, arvingar och rättsinnehafare
 all rättighet till berörda $\frac{7}{270}$ dels Mantal af hem-
 manet Barrud, och tillägnar det köparne, dess
 arvingar och rättsinnehafare, med allt vad därtill
 nu lyder, af ålder legat, eller framdeles lagligen
 kan tillvinnas, att ifrån denna dag, för evärdliga
 tider, fritt äga, och efter behag disponera. Dock
 är i denna handel inga hus, eller åbyggnader
 inbegripna, af dem jag nu enskilt äger.
 Barrud den 18te Mars 1847.
 Bevittnad af:
 Jan Andersson i Borgan, Olof Moberg Säljare.
 Andr. Carlsson i Mottorp. 8.12.
 År 1847 den 4 Maj, ned

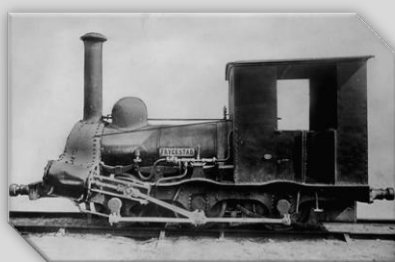
"Till min svåger Jonas Svensson och dess hustru Maria
 Olofsdotter i Barrud, upplåter och försäljer understecknad av
 min ägande hemmans lott, sju tvåhundra sjuttondels
 (7/270- dels) mantal, efter helt räknat av kronoskatte-
 hemmanet Barrud i Finnerödja socken, för en överenskommen,
 redan erlagd och till fulla kvitterad köpesumma stor:
 tvåhundra femtionio (259) riksdaler, 12 S, 5 1/3 rst. banco.
 Avhändande jag mig, arvingar och rättsinnehavare all
 rättighet till berörda 7/ 270- dels mantal av hemmanet
 Barrud och tillägnar det köparna, dess arvingar och
 rättsinnehavare, med allt vad därtill nu lyder, av ålder legat
 eller framdeles lagligen kan tillvinnas, att ifrån denna dag, för
 evärdliga tider, fritt äga och efter behag disponera. Dock är i
 denna handel inga hus eller åbyggnader inbegripna, av dem
 jag nu enskilt äger. Barrud den 18 mars 1847. Olof Moberg/
 Säljare. Bevittnas av: Jan Andersson i Borgan Andr. Carlsson i
 Mottorp."

Uppre: Barrud, laga skiftning av hagarna 1814. Mitten: Bygatan i Barrud vid mitten av 1800- talet. Nere: Barrud, laga skifte 1850- talet.

Den mark Jonas och Maria ägde efter 1847 (1/ 30 mantal), genom köp och arv, är den som på de båda kartorna markerats med röd inramning. Deras ställe var beläget i det nordöstra hörnet av byn, strax intill Kvarnsjön och med Kvarnbäcken rinnande, i många krökar, rakt söderut, mot sjön Unden.

MDCCCXXXVII ADERTONHUNDRAFYRTIOSJU (1847) MARIA OCH JONAS BOSÄTTER SIG I BARRUD

T v: Ångloket "Fryckstad". T h: Slaget vid Geltwil, 12 november 1847.

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

Munktells Mekaniska Verkstad i Eskilstuna började bygga ånglok, det första avsett för en gruvjärnväg i Bergslagen.

Under hösten var det inbördeskrig i Schweiz. Det officiella Schweiz (förbundsdagen) bekämpade och besegrade sju ärke- katolska kantoner som slutit ett "Sonderbund". Det avgörande slaget stod vid Geltwil den 12 november.

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Anmärkning: I fortsättningen blir det fokus på Marias egen familj samt hennes barn och deras familjer. Hennes syskons vidare öden berörs bara översiktligt.

Marias söner: Erik Ericsson (35) bor i Nysunds socken. Nygifte Olof Ericsson (33) bor i Åsebol. Lars Ericsson (30), gifte sig med Maja Mathisdotter (26), från Slottsbol den 5 januari och flyttade till Åsebol. Deras dotter, Lovisa, föddes den 10 augusti.

Den familj som inrättade sig i Barrud bestod (vid årets slut) av: Jonas (59) och Maria (58) samt deras barn, Johannes (17) och Gustava (11). Dottern Anna Lena (24) är piga i Stenberget och dottern Lovisa (21) har liknande anställning i Slottsbol.

ERIK GUSTAF GEIJER

Författaren, filosofen och tonsättaren avled den 23 april 1847.

Så här skrev han i sin dikt *Natthimmelen*:

Ensam jag skrider fram på min bana,
längre och längre sträcker sig vägen;
ack, uti fjärran döljes mitt mål.
Dagen sig sänker. Nattlig blir rymden.
Snart blott de eviga stjärnor jag ser.
Men jag ej klagar flyende dagen,
ej mig förfärrar stundande natten;
ty av den kärlek, som går genom världen,
föll ock en strimma in i min själ.

MDCCCXXXVIII ADERTONHUNDRAFYRTIOÅTTA (1848)

OROLIGHETER I EUROPA OCH GULDRUSH I AMERIKA

T v: Mars-oroligheterna i Stockholm (Dardel). T h: Sven Duva i Fänrik Ståls sägner.

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

Året är känt som "Revolutionsåret". Det var "Februarirevolution" i Paris och "Marsoroligheter" i Stockholm. Den så kallade guldrushen började i Kalifornien.

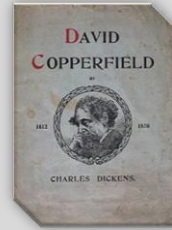
Under året hände också att Karl Marx gav ut sitt "Kommunistiska manifest", att Runebergs "Fänrik Ståls sägner" kom ut och att Sveriges första baptistförsamling bildades, i Halland.

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Den 4 mars föddes Marias andra barnbarn i Åsebol. Han var Stinas och Olofs första barn och kallades Johan Gustaf. Dottern Anna Lena återvände till Barrud (från Stenberget) och Lovisa (från Slottsbol). Maken Jonas fyllde sextio år den 29 juli. I Högshult avled Marias brorson, Lars Gustaf (29) till följd av ett vådaskott. Han efterlämnade hustrun Anna Katrina (28) och dottern Maja Sofia (1). I Marias barndomshem var det därefter brorsdottern Eva Stina och hennes familj som huserade.

MDCCCXXXIX ADERTONHUNDRAFYRTIONIO (1849)

CHARLES DICKENS: DAVID COPPERFIELD – EN ROMAN

T v: President Zachary Taylor. Mitten: Danska trupper 1849 (Bache).
T h: "David Copperfield" av Charles Dickens.

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

I USA tillträdde president Zachary Taylor den 4:e mars, som USA:s tolfte president. Den 10 juli blev det vapenvila i det pågående (1848- 1851) Schleswig- Holsteinska kriget. I England publicerades Charles Dickens sin roman "David Copperfield".

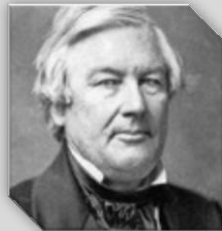
I Sverige byggdes landets första järnväg, Frykstadbanan (7,9 km, spårvidd: 1101 mm), mellan Klarälven och Frykensjöarna i Värmland. Hästar fungerade som lok i början.

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Hon fyllde sextio år den 6 juli.

MDCCCL ADERTONHUNDRAFEMTIO (1850)

SNÖSTORM I JANUARI – KRONPRINSBRÖLLOP I JUNI

T v: Millard Fillmore. Mitten: Kronprins Karl.
T h: Lovisa av Nederländerna.

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

USA:s sittande president, Zachary Taylor, avled den 9 juli och hans vice-president, Millard Fillmore, tog vid.

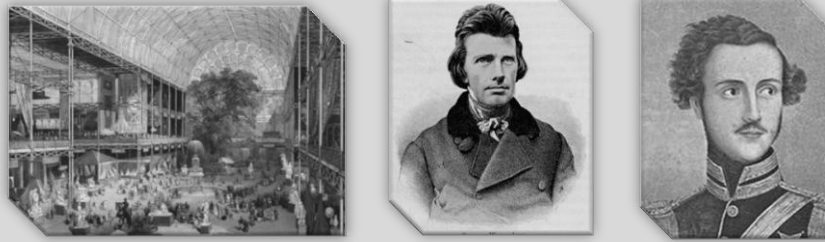
Tisdagen den 29 januari plågades södra och mellersta Sverige av en kraftig snöstorm, med mer än hundra dödsoffer. Den 19 juni gifte sig kronprins Karl med den nederländska prinsessan Lovisa.

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

I Åsebol, hos sonen Lars och Maria, föddes Maja Stina den 21 februari. Hon

avled fem månader senare. I Barrud, hos brodern Olof och hans hustru Clara, föddes Lovisa den 14 december. Hon avled tre månader senare.

MDCCCLI ADERTONHUNDRAFEMTIOETT (1851) PRINSENS STUDENTSÅNG OCH WENNERBERGS GLUNTAR

T v: Crystal Palace. Världsutställningen i London 1851. Mitten: Gunnar Wennerberg. T h: Sångarprinsen Gustav.

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

Den 11 mars hade Verdis opera "Rigoletto" premiär i Venedig. Mellan 1 maj och 15 oktober pågick den första Så kallade världsutställningen, i London.

I Sverige var det total solförmörkelse den 28 juli. Under året publicerades prins Gustavs "Studentsången" och Gunnar Wennerbergs "Gluntarna".

Finnerödja socken fick en ny präst (komminister) i Kavelbron. Olof Söderlund (34) ersatte Johan Frigell (55).

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Två nya barnbarn i Åsebol: Den 9 augusti föddes Olofs och Anna Stinas dotter Charlotta Sophia och den 7 oktober, Lars och Marias son Erik Johan.

MDCCCLII ADERTONHUNDRAFEMTIOTVÅ (1852) HARRIET BEECHER STOWE: ONKEL TOMS STUGA

T v: Hästdragen omnibus. T h: Harriet Beecher Stowe.

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

Passagerartrafik med hästdragna omnibussar startade i Stockholm.

I Frankrike blev Napoleon III kejsare. Han var den "store" N: s brorson. USA: En bokklassiker kom ut den 20 mars: "Onkel Toms Stuga", av Harriet Beecher Stowe.

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Marias mor, Stina Olofsdotter, boende framme i byn, hos Marias bror och svägerska, fyllde 80 år den 18 oktober.

MDCCCLIII ADERTONHUNDRAFEMTIOTRE (1853)
MARIAS MAKE – JONAS SVENSSON ÄNGEL – AVLIDER

T v: Franklin Pierce. Mitten: Nils Ericson, järnvägsbyggaren.
T h: Lokomotivet "Förstlingen".

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

USA: s fjortonde president, Franklin Pierce, tillträdde den 4 mars. Den 28 mars började Krimkriget som skulle pågå tre år framåt.

Nils Ericson fick i uppdrag att bygga svenska järnvägar (stambanor). Munktells i Eskilstuna byggde lokomotivet "Förstlingen". På hösten öppnades landets första telegraflinje, mellan Stockholm och Uppsala.

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Den 10 mars avled maken, Jonas Svensson- Ängel, 64 år gammal. Hans närmaste familj och arvingar:

Makan Maria (63) och barnen Anna Lena (30), Lovisa (27), Johannes (23) och Gustava (17). Den 24 juli föddes Olof, hos Olof och Clara i Barrud. De hade nu åtta barn i livet.

MDCCCLIV ADERTONHUNDRAFEMTIOFYRA (1854)
FLORENCE NIGHTINGALE GÖR GOTT PÅ KRIM

T v: Efter slaget vid Inkerman (Butler). Mitten: Florence Nightingale. T h: Slaget vid Bomarsund.

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

Krimkriget fortsatte och utkämpades delvis i Norden. På sommaren stod slaget vid Bomarsund (Åland). Slaget vid Inkermann, på Krim, utkämpades den 5 november. Den brittiska sjuksköterskan Florence Nightingale gjorde behjärtansvärda insatser under kriget.

I Sverige härjade stadsbränder i Jönköping och Örebro (mars månad).

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Den 18 mars gifte sig Marias dotter Anna Lena (31) med Abraham Eriksson (40) i Nyborg. Abraham (yngre bror till Marias svåger, Erik Eriksson i Västansjö) var änkling och hade dottern Maria Lovisa (6). Hans hustru Stina hade avlidit 1851 och Anna Lena kom dit som piga en tid före giftermålet.

MDCCCLV ADERTONHUNDRAFEMTIOFEM (1855)
STINA OLOFSDOTTER – MARIAS MOR – AVLIDER

T v: Napoleon III bjöd drottning Victoria på middag 1855. Mitten: Frimärke från 1855 (tre shilling banco). T h: "Illustrerad Tidning".

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

En världsutställning anordnades i Paris och den varade hela sommarhalvåret.

I Sverige kom de första frimärkena ut. "Illustrerad Tidning" började publiceras. Vidare var nu ett telegrafnät färdigt, som sammanlänkade landets viktigaste städer och västra stambanan (järnväg) började så smått att byggas.

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Den 1 mars avled Marias mor, Stina Olofsdotter (82). Hon hade då varit änka (efter Olof Moberg) i nära trettio år. Hon bodde, sedan många år tillbaka, hos sin yngste son, Olof Moberg d. y. i Barrud.

MDCCCLVI ADERTONHUNDRAFEMTIOSEX (1856)

WALLENBERG GRUNDAR STOCKHOLMS ENSKILDA BANK

T v: Krigskorrespondent under Krim- kriget. Mitten: Salong, på Fredrika Bremers tid. T h: André Oscar Wallenberg.

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

Den 30 mars slutade Krim- kriget, med fördraget i Paris.

I september gav Fredrika Bremer ut sin roman "Herta", som handlar om jämställdhet. I oktober grundade André Oscar Wallenberg Stockholms Enskilda Bank.

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Den 13 januari föddes Marias brorson August framme i Barrudsbyn. Den 21 januari fick Maria ännu ett barnbarn i Åsebol: Lars August, son till Lars och hans hustru Maria. Den 21 augusti föddes ett barnbarn i Nyborg: Per Johan. Den 9 december avled Marias mycket yngre bror, grannen och tiobarnsfadern Olof Moberg, 46 år gammal.

MDCCCLVII ADERTONHUNDRAFEMTIOSJU (1857) ETT GULT FRIMÄRKE STÄMPLAS I KOPPARBERG

Oscar och Sofia (i mognare ålder) flankerar det gula Frimärket.

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

Den 6 juni gifte sig prins Oscar (28) med Sofia av Nassau (21). De skulle senare bli kung och drottning i Sverige. Den 13 juli stämplades ett frimärke i Kopparberg, ett gult tre shilling banco. Det skulle sedermera bli världens dyraste och mest kända frimärke. Den 29 augusti invigdes järnvägen mellan Örebro och Arboga.

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Den 27 januari föddes Marias barnbarn Lovisa Olivia, Olovs och Stinas dotter, i Åsebol. I mars avled den sexåriga brorsdottern Lovisa i Barrud. Marias barnbarn, den unge Per Johan i Nyborg, avled den 22 oktober.

MDCCCLVIII ADERTONHUNDRAFEMTIOÅTTA (1858) HUSAGAN OCH KONVENTIKELPLAKATET AVSKAFFAS

T v: USAS: s president James Buchanan, med cabinet. Mitten: Husaga (Dardel). T h: Konventikelplakatet från 1726.

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

Den 4 mars fick USA sin 15: e president: James Buchanan. Den 11 maj blev Minnesota unionens 32: a delstat.

I Sverige avskaffades husagan den 1 oktober. Myndiga pigor och drängar fick inte längre agas. Under året beslutades att ogifta kvinnor kunde bli myndiga vid 25 års ålder, efter ansökan hos domstol. Det gamla konventikelplakatet (från 1726) avskaffades den 26 oktober.

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Den 19 april var det hundra år sedan hennes far, trumslagaren Olof Moberg, föddes (i Mobäcken). Den 26 september föddes Marias barnbarn, Augusta, i Nyborg.

MDCCCLIX ADERTONHUNDRAFEMTIONIO (1859)

KUNG OSCAR ÄR DÖD – LEVE KUNG KARL

T v: Kung Oscar I och hans familj (1857). Mitten: Amalia Eriksson.

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

Den 8 juli avled Sveriges och Norges kung, Oscar I. Han efterträddes av äldste sonen som kallades Karl XV i Sverige och Karl IV i Norge.

Den nyblivna änkan Amalia Eriksson fick tillstånd av magistraten i Gränna att bedriva sockerbageri och tillverkning av sötsaker. Hon satsade på polkagrisar.

MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

I Åsebol föddes Marias barnbarn, Maria Katarina Larsdotter, den 17 juli. På hösten flyttade Lars och hans familj till Vallsjöholm i samma socken (Hova).

Dottern Lovisa (32) gifte sig i december med, Jan Svensson (37) i Slottsbol.

MDCCCLX ADERTONHUNDRASEXTIO (1860)

HALLSBERGS STOLTA JÄRNVÄGSEPOK INLEDS

T v: Lotta Svärd (från Fänrik Ståls sägner). Mitten: Stationshuset i Örebro (1904). T h: Husbehovsbränning.

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

Andra samlingen av Johan Ludvig Runebergs "Fänrik Ståls sägner" publicerades. Järnvägen mellan Örebro och Hallsberg började byggas och husbehovsbränning förbjöds (inget samband). Svenska medborgare fick rätt att lämna Svenska Kyrkan. Tidigare landsförvisades personer av detta skäl.

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Den 15 januari föddes Marias sonson, Per Adolf Olofsson, i Åsebol. Marias dotterson, Per Johan Jansson, föddes den 18 november i Slottsbol.

Här följer de tre sista stroferna från dikten *Lotta Svärd* i "Fänriks Ståls sägner", andra samlingen:

Soldaten kom och hon fyllde sitt mått
För den tappra till yttersta rand,
Och det feltes ej stort, att till råga hon fått
Två tårar till däribland.

Det är länge sedan jag henne såg,
Men hon bor i mitt minne dock,
Och madammen kommer jag gärna ihåg,
Och hon kan förtjäna det ock.

Ty en pärla var hon på krigets stråt,
Och en äkta pärla också,
Och något tålte hon skrattas åt,
Men mera hedras ändå.

MDCCCLXI ADERTONHUNDRASEXTIOETT (1861)
HÅLLNINGSKONTRAKT – OM LIVETS NÖDTORFT

T v: President Abraham Lincoln. Mitten: Inbördeskrig i USA.
T h: Italiens kung, Viktor Emanuel II.

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

Den 4 mars tillträdde Abraham Lincoln som USA:s president och en dryg månad senare började det amerikanska inbördeskriget. Den 17 mars bildades monarkin Italien. Statens förste kung var Viktor Emanuel II.

I Sverige startade landets första utbildning av sjuksköterskor på Ersta diakonianstalt. Dödsstraffet för barnamord avskaffades under året.

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Den 13 juli skrevs ett hållningskontrakt i Barrud. Det handlade om Marias pension. Se vidare här nere!

Den 28 december gifte sig Marias son Johannes (31) med Stina Lovisa Andersdotter (26) från Slottsbol. De bosatte sig hos Maria, i Barrud.

SAMMANFATTNING SÅ LÅNGT

Maria är 72 år gammal. Hennes mor Stina är avliden (1855), hennes lillebror Olof Moberg är avliden (1856). Olofs änka Clara och hennes många barn är Marias grannar i Barrud.

Marias syskon i livet:

Brodern Lars och hans familj bor i Åsebol, systemen Eva och hennes familj i Lyrestad, brodern Erik och hans familj i Fägre samt systemen Cathrina och hennes familj i Västansjö.

Marias barn i första äktenskapet:

Sonen Olof och hans familj bor i Åsebol. Lars och hans familj bor numera i Vallsjöholm, i samma socken (Hova).

Sonen Erik flyttade till Nysund 1836 och gifte sig med den tio år äldre änkan Christina Jansdotter i Råbäck, Nysunds socken. Hon hade då en son, Carl Gustaf (f 1828). Erik och Christina fick sonen Erik Johan (1840). Denne gifte sig 1862 med Elsa Sofia Andersdotter och de fick det ena barnet efter det andra. På 1870-talet tog Erik Johan över fastigheten i Råbäck (1/16 mantal) och föräldrarna bodde kvar på gården.

Marias barn i andra äktenskapet:

Dottern Anna Lena och hennes familj bor i Nyborg. Dottern Lovisa och hennes (lilla) familj bor i Slottsbol. Sonen Johannes gifter sig strax före årsskiftet 1861/62 och de nygifta bor tills vidare hos Maria i Barrud. Dottern Gustava, som blir myndig (efter domstolsbeslut) under året, bor i Barrud.

Del 7: PÅ UNDANTAG 1862 – 1875

HÅLLNINGSKONTRAKT

Hållningskontrakt upprättat den 13 juli 1861

Såsom jag nu ännar försälja min ägande Lot i
en Gränsdel till hemmet Barco i församla
Söken varstadsåra och Hamborgs Län - förbehåller
jag mig af den som kommer att handla före
numera 30 del, min bifölles försäkring som kallar
att bestiga sig i maktens öfver varor nemligen

1. i spanneal hamnas den och god sad af fjäder hvar af
2 fjäder Råg En fjäder hvar af potatis åpen
försvarligen tre fjäder samt 2 kopar arter

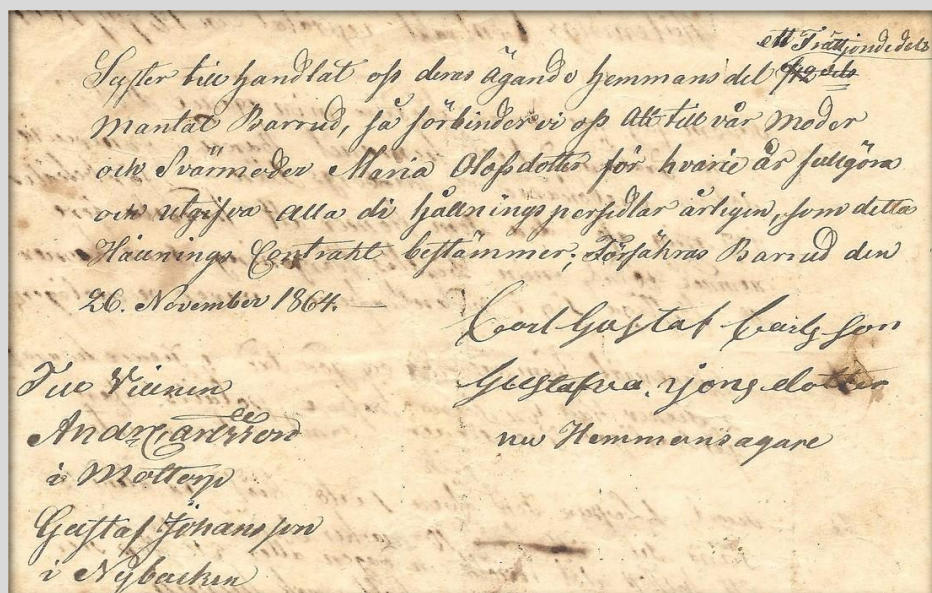
2. sigel 1 bispun fört åpen 1 dito kiöt en ålindis
fjäder 10 markes fjäder sagat
ett halftop dot milt om dagen eller ett top sier
samt 2 kopar salt en half mark humle

3. åpen förbehåller jag mig frist afseem så väl för
mig som spanneal potatis och de öfrige saker
samt så mycket ved som jag för ~~åren~~ året ~~fjärdedugan~~
samt kiörkiör minst 13 gånger om året och åpen
samt sigel för malning af spanneal åpen 2
saker och ett par kiörger värd

4. åpen vid min fjärdedugan Låta mig kisteligen
fjäl min viloplus gräse koma
Barco som åpen Maria Olofs dotter

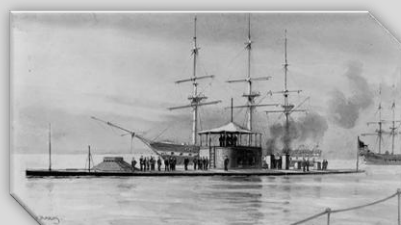
Med ifästfäner kontrakt förklarar jag mig mig och utlopar
att till alla delar uppfyllt försakras af Hånen den 13 juli
betonan Johana Jons 1861
Suldat Söbe Jön och Hånen

Maria Mobergs "pensionsbrev" från 13 juli 1861.

Tillägg till samma "pensionsbrev", från 26 november 1864.

MDCCCLXII ADERTONHUNDRASEXTIOTVÅ (1862) INBÖRDESKRIG I AMERIKA – STAMBANOR I SVERIGE

T v: Concordia- tavlan (Hermelin). Mitten: Järnvägsbro i Lerum. T h: USS Monitor.

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

Den 18 februari bildades sällskapet Concordia i Örebro, med syftet "att föra samman i Örebro med omnejd bosatta och för kulturell samvaro intresserade personer, i den anda som dess fäder uttryckte vid dess bildande . . . till ett gladt lag, der man, utom nödortftig näring för kroppen, äfven kan upphemta några smulor för sitt intellektuella lifsupphälle".

Det amerikanska inbördeskriget rasade vidare. Den 9 mars stod sjöslaget vid Hampton Roads, där John Ericssons "USS Monitor" mättes mot sydstaternas "CSS Virginia".

Den 1 augusti invigdes statsbanan Hallsberg- Örebro och den 4 november stambanan mellan Stockholm och Göteborg, via Hallsberg.

Mera Sverigenytt: Prästernas tionde byttes mot fast lön, satirtidningen "Söndags- Nisse" började komma ut och Studentexamen, som avslutning på gymnasiestudierna, infördes.

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Den 8 maj sålde Maria sin andel av hemmanet Barrud, 1/ 30 mantal, till sonen Johannes och hans hustru Stina Lovisa. Det samma gjorde Johannes systrar, Anna Lena och Lovisa, (genom sin makar). Gustava, som var myndig och ogift, tillhörde också säljarna. Maria var därmed lottlös, vad gällde fast egendom och hon fick nu förlita sig på att få det som förra sommarens hållningskontrakt föreskrev. Hennes årsförbrukning bedömdes vara: 3 tunnor potatis, 2 tunnor råg, en tunna havre och 2 koppar ärtor, 1 lispund torrt fläsk, dito kött, 1/8- dels

tunna sill, 10 marker smör, 2 koppar salt och en halv mark humle, samt dagligen ett halvstop söt mjölk (alternativt ett stop surmjölk). Vidare kunde hon räkna med att årligen få: ved att elda med, två säckar och ett par kängor, tre kyrkskjutsar och skjuts till kvarnen, för att mala den egna säden samt skjuts till den sista vilan, när den dagen kom.

Den 1 juli föddes Marias barnbarn, Viktor Larsson, i Vallsjöholm och den 25 september barnbarnet, Emma Abrahamsdotter, i Nyborg.

Den 27 december gifte sig Gustava (26) med Carl Gustaf Carlsson (30) från Eriksåsen. De bosatte sig först i Eriksbacken, därefter i Slottsbol och senare i Barrud. Carl Gustaf var näst yngst bland sex syskon. Dessa hade en intressant "stamtavla" på mödernet. Sju generationer bakåt, via Borgan och Bodarne, hamnar man hos Bengt Nilsson- Körning i Långsmon. Han var född tidigt på 1600- talet och han var Carl Gustafs MMMFFF (där M står för mor och F för far). Byter man spår i Bodarne och går tre generationer tillbaka, får man gå över gränsen till Närke. I Kvistbro och Knista socknar fanns Jacob Petri Rondelitus.

Sist i den här berättelsen finns en utförlig redogörelse om denne prästmans liv och leverne.

MDCCCLXIII ADERTONHUNDRASEXTIOTRE (1863) ALFRED NOBEL – DEN DYNAMISKE UPPFINNAREN

T v: Finnerödja sockenkyrka (Wennerblad 1897). Mitten: Slaget vid Gettysburg (Currier & Ives). T h: Alfred Nobel.

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

Den 1 januari trädde en ny svensk kommunallag ikraft. De gamla socknarna ersattes av 2 500 primärkommuner, borgerliga och kyrkliga.

Det amerikanska inbördeskriget rasade vidare. Den 1- 3 juli stod slaget vid Gettysburg.

Den påhittige Alfred Nobel uppfann dynamiten i december månad.

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Det gick en dag i taget. Marias första barnbarnsbarn föddes den 14 oktober i Råbäck, Nysund. Hennes namn: Thekla Eugenia.

Pennies från 1863.

MDCCCLXIV ADERTONHUNDRASEXTIOFYRA (1864) GRÄNSFRÅGA: SCHLESWIG OG/UND HOLSTEIN

T v: Slaget vid Dybboel Moelle 18 april (Sonne). Mitten: Invigning av Södra stambanan.
Jönköping den 1 december. T h: Rudolf Wall, tidningsutgivaren.

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

Det dansk- tyska kriget pågick mellan februari och oktober. Tvisten var den gamla vanliga: Schleswig och Holstein, danskt eller tyskt? Svenska frivilliga deltog, men vad hjälpte det? Danskarna fick lämna området i tyska händer.

Den 1 december invigdes södra stambanan, mellan Falköping och Malmö, i Jönköping. Redan den 23 december drabbades banan av en svår järnvägsolycka vid Sandsjö (Bodafors), med sju omkomna och flera skadade.

Första numret av Rudolf Walls liberala Dagens Nyheter kom ut i december.

Det kom en del nya lagar under året: Män fick inte längre aga sina fruar (om de hade några) och handlingen, att begå självmord blev avkriminaliserad. Straffet att landsförvisa folk togs bort.

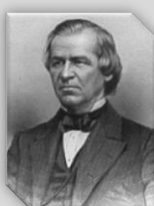
I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Den 30 januari föddes Ida Lovisa, dotter till Gustava och Carl Gustaf. De bodde nu i Eriksbacken. Den 24 mars föddes Herman, son till Johannes och Stina Lovisa, den 1 november Augusta Vilhelmina Olofsdotter i Åsebol och den 24 december (!) Per Adolf Larsson i Vallsjöholm.

Den 26 november skrevs det köpekontrakt i Barrud. Marias son Johannes och hans hustru Stina Lovisa sålde 1/ 30- dels mantal i Barrud till Gustava och Carl Gustaf. Marias yngsta skulle därefter tillbringa resten av sitt liv i Barrud (och det skulle Maria också).

I samband med köpet, skrevs det även ett arrendekontrakt, enligt vilket Johannes och Stina Lovisa gav Gustava och Carl Gustaf tillgång till det så kallade Morfarskärret, uppe vid Högshult. Detta är detaljerat beskrivet i "MORFARSKÄRRET. EN VÅTMARK" (Hans- Owe P. och Alf G. 2008).

MDCCCLXV ADERTONHUNDRASEXTIOFEM (1865) ADJÖ TILL EPOKEN: ADEL PRÄSTER BORGARE BÖNDER

T v: Lincoln. Mitten: Johnson. T h: Ständsriksdagen klubbades
ihjäl i Riddarhuset (Ur Illustrerad Tidning).

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

Abraham Lincoln tillträdde sin andra presidentperiod den 4 mars. Den 9 april

avslutades inbördeskriget och den 14 april mördades presidenten. Hans efterträdare (vicepresidenten) hette Andrew Johnson.

I Sverige hölls den sista ständsriksdagen, med Adel, Präster, Borgare och Bönder, I oktober månad. När reformen klubbats i Riddarhuset, den 7 december, var det klart: den nya riksdagen skulle bestå av två kamrar.

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Den 11 juni föddes Gustavas och Carl Gustafs andra barn, Carl Gustaf d. y. Den 19 oktober föddes barnbarnsbarnet, Albertina Sofia, i Råbäck, Nysund.

MDCCCLXVI ADERTONHUNDRASEXTIOSEX (1866)

TVÅ RIKSDAGSKAMMARE OCH ETT NATIONALMUSEUM

T v: Stockholmsutställningen (Kungsträdgården). T h: Nationalmuseum, ritat av Friedrich August Stüler.

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

Mellan juni och oktober arrangerades Sveriges första internationella konst- och industriutställning, Stockholmsutställningen. En tillfällig industrihall stod i (nuvarande) Kungsträdgården. Det nyöppnade nationalmuseum, på Blasieholmen, användes också som utställningslokal.

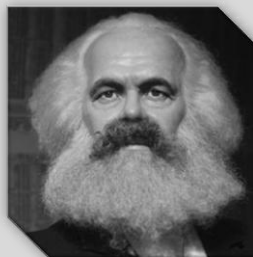
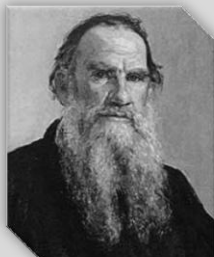
Den svenska ständsriksdagen var ett minne blott. Riksdagen hade nu två kamrar, den första och den andra. Men mycket återstod att demokratisera. Kvinnorna skulle få vänta mer än ett halvsekel på sin rätt att rösta och den villkorslösa ordningen "en man en röst" fick vänta ett bra tag.

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Solen gick upp och solen gick ner och den ena dagen var den andra mycket lik, kan man tänka.

MDCCCLXVII ADERTONHUNDRASEXTIOSJU (1867)

ALASKA REAS BORT FÖR 7 MILJARDER DOLLAR

T v: Alaska. Mitten: Leo Tolstoy. T h: Karl Marx.

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

Den 30 mars gjordes det en stor internationell affär: USA köpte Alaska (Russian America) för 7,2 miljoner dollar av Ryssland. Under året publicerades "Krig och Fred" av Leo Tolstoy, (de första delarna) och Karl Marx gav ut "Das Kapital" (första delen).

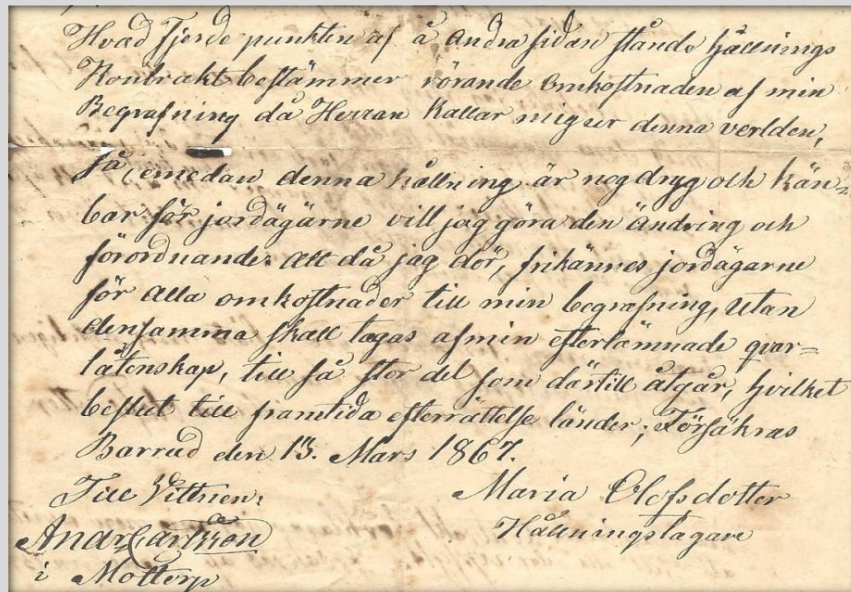
Efter en mycket kall vinter och vår, med snö långt in på sommaren samt regn och blåst och översvämningar, slog förstås skörden fel och det var hårda bud

för lantbruket, värst i Norrland, men illa nog i övriga Sverige. Det var ett nödår.

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Den 26 april föddes barnbarnet Emma i Slottsbol, Johannes och Stina Lovisas andra barn.

Den 13 mars gjordes det en ändring i Marias hållningskontrakt:

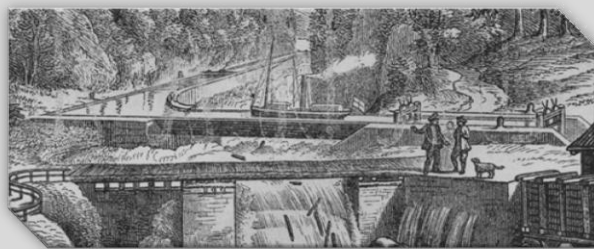

Omkostnaderna för Marias begravning "då Herren kallade henne ur denna världen" skulle belastas hennes kvarlåtenskap och inte, som tidigare skrivits, jordägarna i Barrud.

Den 2 december föddes Johan Oskar i Barrud. Han var Carl Gustafs och Gustavas tredje barn.

MDCCCLXVIII ADERTONHUNDRASEXTIOÅTTA (1868)

KARL XII ORSAKAR KRAVALLER I KUNGSTRÄDGÅRDEN

T v: Dalslands Kanal. Akvedukten i Häverud. T h: Karl XII (staty).

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

F. F. Carlsons "Läsebok för folkskolan" kom ut under året.

Den 19 september invigdes Dalslands Kanal.

Johan Petter Molins staty av Karl XII invigdes på den gamle krigarkungens dödsdag, den 30 november. Det blev kravaller och allmän oreda i samband med invigningen, eftersom väldigta läktare (för honoratiores) hindrade vanligt folk från att ta del av festligheterna.

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Den 20 april föddes det ännu ett barnbarnsbarn i Råbäck, Nysund. Han fick heta Johan Edvard.

MDCCCLXIX ADERTONHUNDRASEXTIONIO (1869) SUEZ-KANALEN INVIGS – AIDA UPPFÖRS ICKE

T v: Ulysses S. Grant. Mitten: Dimitrij Mendelejev. T h: Suez- kanalen.

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

Den 4 mars fick USA en ny president, den 18: e i ordningen: Ulysses S. Grant.

Den 6 mars presenterade ryssen, Dimitrij Mendelejev, sin första version av det periodiska systemet (grundämnenas ordning).

Den 3 april premiärspelades Edvard Griegs mäktiga pianokonsert i a- moll, på Casino i Köpenhamn.

Den 17 november invigdes Suez- kanalen. Guiseppe Verdis "Aida" uruppfördes inte vid invigningen. Så skedde, när operahuset i Kairo invigdes två år senare. Rätt skall vara rätt!

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Hon fyllde åttio år den 6 juli.

MDCCCLXX ADERTONHUNDRASJUTTIO (1870) PÅ KRIGSSTIGEN: FRANKRIKE OCH TYSKLAND

T v: Medeltida gatufotboll i England. Mitten: Vilhelm I . T h: Napoleon III.

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

Fotbollen i England har en lång historia. Redan på medeltiden spelades en form av gatufotboll. Den 5 mars arrangerades den första landskampen någonsin. England mötte Skottland och det blev 1- 1. Medan britterna ägnade sig åt så fredliga övningar som fotboll, beslöt sig Frankrike för att utmana Preussen, med vapen i händerna. Ett fransk- tyskt krig bröt ut den 19 juli. I Italien utropades Rom, den 6 oktober, till den enade statens huvudstad.

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Den 3 januari avled Katarina Jansdotter (65), Marias svägerska (gift med brodern Erik Olofsson- Moberg), i Nysund. Den 28 augusti föddes Marias barnbarnsbarn, Carl, i Råbäck.

MDCCCLXXI ADERTONHUNDRASJUTTIOETT (1871)
PER ADOLF: JÄMNÅRIG MED STOCKHOLMS CENTRAL

T v: Det tyska kejsardömet vapen. Mitten: Fredsförhandlingar i Frankfurt am Main. T h: Stockholm Central (1890).

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

Den 18 januari grundades kejsardömet Tyskland. Den 10 maj blev det fred i kriget mellan Frankrike och Tyskland. Elsass och Lothringen blev tyska provinser.

I Sverige var järnvägslinjen mellan Laxå och Charlottenberg färdigbyggd i juni och i juli invigdes Stockholm centralstation.

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Marias barnbarn, Per Adolf, föddes i Barrud den 21 mars. Den 11 juli föddes hans kusin, Ida Lovisa Jonsdotter, i Slottsbol.

MDCCCLXXII ADERTONHUNDRASJUTTIOTVÅ (1872)
SYMASKINER I HUSQVARNA – PRALINER I MALMÖ

T v: Två mynt. Karl XV och Oscar II. T h: Gammal symaskin (av okänt märke).

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

Den 18 september avled kung Karl XV och efterträddes av sin bror, Oscar II.

På Husqvarna Vapenfabrik började man tillverka symaskiner under året och i Malmö började de schweiziska bröderna Cloetta att tillverka choklad i stor skala i sin ång- choklad- fabrik.

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Marias bror, Lars Moberg (77) den gamle trumslagaren, som tillsammans med sin far krigat mot Napoleon i början av seklet, avled i Åsebol den 18 mars. Den 9 december föddes Oskar Vilhelm i Råbäck (Marias barnbarnsbarn).

Tidsbilder från 1872: Herrmode, Pumpmaskin och dam VID skrivmaskin.

MDCCCLXXII ADERTONHUNDRASJUTTIOTRE (1873) TJUGOFEMÖRINGEN ERSÄTTER TOLVSKILLINGEN

T v: Sedel, 10 riksdaler. Mitten: Artur Hazelius.
T h: Detalj från Molins fontän.

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

Den 9 maj kraschade börsen i Wien och världen gick in i en lågkonjunktur som skulle vara i mer än tjugo år.

Den 27 maj gick den gamla riksdalern och skillingen i graven och ersattes av kronor och ören, samtidigt som guldmyntfot infördes. Så skedde i Sverige, Norge och Danmark.

Den 25 september avtäcktes Johan Peter Molins fontän i Kungsträdgården och den 24 oktober öppnade Artur Hazelius sitt museum "Skandinavisk-etnografiska samlingen" (föregångaren till Nordiska museet) i Stockholm.

I MARIA MOBERGS HÄNDE

Gustavas och Carl Gustafs femte (och sista) barn: Den 26 september föddes August Edvard.

MDCCCLXXIV ADERTONHUNDRASJUTTIOFYRA (1874) KVINNOR FÅR RÄTT ATT BETALA MED EGNA PENGAR

T v: Svenska Akademiens firmamärke. Mitten: Kvinnligt mode i Europa 1874.
T h: Framtidsidyll, av Elsa Beskow.

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

Under året kom första utgåvan av Svenska Akademiens ordlista (SAOL).

Svenska kvinnor fick laglig rätt att själva förvalta sina arbetsinkomster. En kvinna, med stort inflytande över den framtida barnkulturen, föddes den 11 februari. Hon hette Elsa Beskow.

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Den 26 november avled Marias svåger, den gamle soldaten Anders Jonsson-Munter (85) i Råglanda, Lyrestad socken.

MDCCCLXXV ADERTONHUNDRASJUTTIOFEM (1875)
ÅTTIOFEMÅRIGA MARIA OLOFSDOTTER MOBERG AVLIDER

T v: Premiär för Bizets "Carmen. Mitten: Nordisk Familjebok. 1: a upplagan.

T h: Järnvägsolyckan vid Lagerlunda.

I DEN STORA VÄRLDEN HÄNDE

I mars månad, i Paris, var det urpremiär för George Bizets opera "Carmen".

I Sverige publicerades första delen av Nordisk familjebok i maj månad. Under året beslöts att införa meter- systemet, med en övergångsperiod fram till 1888. Den 15 november inträffade det en svår tågolycka vid Lagerlunda, i Östergötland. 9 personer omkom.

I MARIA MOBERGS LIV HÄNDE

Den 27 april föddes Ellen Teresia i Råbäck (Marias barnbarnsbarn).

Maria Olofsdotter- Moberg avled i Barrud den 8 maj, i en ålder av 85 år, 10 månader och 2 dagar.

Ett drygt halvår senare avled hennes syster, Eva Olofsdotter- Moberg (77), i Råglanda, Lyrestad socken.

Gustava (39), Carl Gustaf (43) och deras fem barn, i åldern 11 - 2 år, flyttade in i ett nybyggt, betydligt rymligare bostadshus och livet gick vidare.

Så här såg det ut i byn Barrud vid tiden för Marias bortgång
(ekonomisk karta, fältmätt 1877- 82):

2017-05-15

/ Alf

Här följer en artikel från Strengnäs stifts herdaminne
(1901), sidorna 609- 611

8. **Jacobus Petri Rondelitus** (1619—1662), släktens stamfader, föddes i Runneby i Eker. "Ludi moderator" (spelmästare och "Guds ords ovärdige tjänare") i Södertelge omkring 1614. Kkoh. här 1619. Pred. vid prestm. 1622. Kontrib. till s. s. 1627. Prost; synes ha varit kontr.-prost, ty sonen Olaus talar om faderns prostetunnor. Kvistbro blef under hans tid skildt från Knista och bildade särskildt pastorat enligt kungl. bref 1650 ²⁷/₈. Död 1662.

Namnet *Rondelitus*, tillverkadt af Runneby, födelseorten i Eker, var vida spridt i Nerike på 1660-talet, fördes af denne man första gången ut i lifvet. Till en början hade Jacobus R. en ringa plats, och den fick han tidigt, därför att han kunde sjunga och spela. Han var, såsom den lärda titeln lyder, "ludi magister" eller "ludi moderator", d. v. s. "spelmästare" och kanske ock sånglärare i Södertelge omkring 1614 och fick ofta sköta mässan i S:t Ragnhilds ärevördiga kyrka åt den myndige prosten Watrangius i Södertelge.

Till Nerike, födelsebygden, stod dock ofta hans längtan; dit sökte han och titulerade sig blygsamt i ansökningshandlingarne: "Guds ords ovärdige tjänare". "Ovärdig" i ordets egentliga mening ansåg sig väl icke pastor R. vara och var det ej håller. Men det var nu ett vedertaget uttryck detta: "indignus verbi minister".

Med befordran gick det också alldeles efter önskan. Rondelitus fick snart ett af de allra bästa Nerikespastoraten. Ty redan 1619 sitter han å Knista pastorsbohl, hvarmed den tiden voro förenade ej blott Hidinge, utan ock Kvistbro såsom annexförsamlingar. Här lefde R. i mer än 30 år i idylliskt lugn, omgifven af en lycklig familj, maka, söner, döttrar och mågar, alla prester och prestfruar, och hade härvid förmånen att se sina döttrar och mågar till godo med de två under honom lydande sacellanierna i Hidinge och Kvistbro. Dottern *Maria* förde vid sin mans, Jöns Kroksmoderus, sida husregementet i Kvistbro prestgård, och dottern *Margareta*, som var gift med komm. Johan Glantzius, var prestfru i Hidinge, och de 5 sönerna studerade alla till prester. Det var alltså ett rik-

tigt patriarkaliskt hem, prosthuset i Knista, där det åldriga prostparet, älskadt och vördadt af sockenboarne, allt emellan samlade omkring sig sina kära barn och barnbarn.

Men så började Kvistbroboarne störa den lugna friden i prosttjället. De önskade blifva lösa från Knista och bli ett eget gäll, så mycket mer, som de kände sig något förbisedda af prosten, som nu på gamla dagar sällan besökte deras bygd. Huruvida dottern och mågen, herr Jöns Kroksmoderus, hade sina händer med i detta spel om gäll och herdastafvar, känna vi icke. Nog påstods det, att de ej voro främmande för de pågående emancipationsrörelserna hemma i Kvistbro, utan sköto på med båda händerna. Saken kom ändtligen därhän, att kapitlet i Strengnäs tog målet om skilsmässa under sin behandling och infordrade prostens yttrande därom.

I sitt svaromål år 1645 erkänner prosten R., att "Gud på ålderns dagar belagt honom med krankheter och sjukdomar", men intet hade därigenom försummats af hans åligganden som kyrkoherde; "han hade för gällens vidlöftighets skull hållit 2 kapellaner"; hvarför han begär att "få behålla Kvistbro prestebohl till hjälp, såsom fordom d:nus Byrger undt blef." Men när så ingenting hjälpte, när både kapitlet och K. Maj:t gillade och gynnade planen om skilsmässa, och K. Maj:t därom utfärdade bref och befallning den 27 aug. 1650, gjorde prosten R. af nödvändigheten en dygd och utverkade hos vederbörande, att mågen Kroksmoderus fick sitta kvar och från kapellan upphöjas till Kvistbro församlings förste kyrkoherde.

Sedan detta var vunnet, kunde prosten R. med mågen uppgöra de öfriga med skilsmässan sammanhängande frågorna på ett sådant sätt, att det skedda icke medförde någon annan väsentlig ändring än den nya titeln af kyrkoherde åt mågen i Kvistbro. Dels i egenskap af kontr.-prost, dels som kkoh. i Knista sålunda styckade pastorat hade nu R. på konsistorii uppdrag att uppgöra en löne-reglering mellan sig och de båda mågarne samt mellan dessa inbördes. Svårast var att ställa Glantzius i Hidinge till freds, som väl tyckte, att han likafullt som Kroksmo-

derus vore värdig ett pastorat. Kroksmoderus var håller icke rätt nöjd. Den gamla patriarkaliska trefnaden var alltså rubbad för någon tid i fädernetjället. R. lyckades emellertid bringa de upprörda vågorna till ro samt leda allt till en för båda parterna lycklig lösning.

Till ledning för löneregleringen hade konsistorium fastställt: "Herr Jöns Kroksmoderus admoneras att blifva vid den disposition, som hans svärfader, Pastor i Knistad, ville göra både mellan herr Jöns och sig själf samt mellan herr Jöns och komm. Glantzius i Hidinge, såvida herr Jöns ville låta sig kärt vara, att det som skett icke skulle revoceras." Prosten hade sålunda fullmakt att styra och ställa med löneförhållandena i pastoratsdelningen. Till yttermera visso bestämde kapitlet mågarne emellan sålunda: "Herr Jöns gifver herr Glantzio i Hidinge 10 t:nor spannemål, så länge Glantzius innehafver Hidinge sacellani, hvar emot herr Jöns till vederlag behåller klockarelägenheten i Kvistbro." Härigenom blef nu allt godt och väl igen. Väl hade den yngre dottern gått före den äldre till pastorat; men Margareta Glantzia hade godt hopp att en gång få draga in i fädernetjället i Knista, och det var dock vida förmer än Kvistbro.

Prosten R., som försökte sig som författare, var en ordningsälskande man.

I sitt gifte hade han barnen: *Andreas*, gymn. i Str. 1631; *Johannes*, gymn. i Str. s. å.; *Olaus*, kkoh. här; *Petrus*, kkoh. i Vintrosa; *Jacobus*; en dotter, g. m. konrektor Nils Wallenius i Örebro; *Margareta*, g. m. kkoh. Glantzius här; *Maria*, g. m. kkoh. Kroksmoderus i Kvistbro.

Tr. skr.: Prestmötespredikan 1622; En Kors- och Tröstepredikan öfver Dav. ps. 68: 20, 21 på böndagen 1631; Iter hierichunticum, om människans fall och upprättelse 1646; "Judas redivivus", en christelig tragico-comœdia, tr. 1614.

Slut.